

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Κ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1/15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1971 | ΑΡΙΘ. 19 - 20

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XLIV. Καὶ οἱ ἀπόστολοι ἡμῶν ἐγνώσαν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἕρις ἔσται περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπισκοπῆς. 2. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν πρόγνωσιν εἰληφότες τελείαν κατέστησαν τοὺς προειρημένους
5 καὶ μεταξύ ἐπινομήν δεδώκασιν, ὅπως, ἐὰν κοιμηθῶσιν, διαδέξωνται ἕτεροι δεδοκιμασμένοι ἄνδρες τὴν λειτουργίαν αὐτῶν. 3. τοὺς οὖν κατασταθέντας ὑπ' ἐκείνων ἢ μεταξύ ὑφ' ἐτέρων ἐλλογίμων ἀνδρῶν συνευδοκησάσης τῆς ἐκκλησίας πάσης, καὶ λειτουργήσαντας ἀμέμπτως τῷ ποιμνίῳ τοῦ Χριστοῦ μετὰ ταπεινοφροσύνης, ἡσύχως καὶ ἀβαναύσως, μεμαρτυρημένους τε πολλοῖς χρόνοις ὑπὸ πάντων, τούτους οὐ δικαίως νομίζομεν ἀποβάλλεσθαι τῆς λειτουργίας. 4. ἁμαρτία γάρ οὐ μικρὰ ἡμῖν ἔσται, ἐὰν τοὺς ἀμέμπτως καὶ ὁσίως προσενεγκόντας τὰ δῶρα τῆς
10 ἐπισκοπῆς ἀποβάλωμεν. 5. μακάριοι οἱ προοδοιπορήσαντες πρεσβύτεροι, οἵτινες ἔγκαρπον καὶ τελείαν ἔσχον τὴν ἀνάλυσιν· οὐ γὰρ εὐλαβοῦνται, μὴ τις αὐτοὺς μεταστήσῃ ἀπὸ τοῦ ἰδρυμένου αὐτοῖς τόπου. 6. ὁρῶμεν γάρ, ὅτι ἐνίους ὑμεῖς μετηγάγετε καλῶς πολιτευομένους ἐκ τῆς
20 ἀμέμπτως αὐτοῖς τετιμημένης λειτουργίας.

1. Πρβλ. Α' Τιμ. 3,1. 11. Α' Θεσ. 2,10. Πρβ. Ἑβρ. 13,15. (Πρβ. Ἰγνατ. Σμυρναίου 7,1).

3. οὖν: λ. ΔΣ | 5. ἐπινομήν ΑΛ: ἐπιδομήν Ι: ἐπὶ δοκιμήν— ἦ-μῆ Σ | ἔδωκαν Ι: ἐδώκασιν Α | ἐὰν ΑΛ: + τινες ΙΚ (Σ) | 6 ἄνδρες: λ. Ι
12 ἀποβάλλεσθαι Α | 13 ἔστιν Ι | 19 πολιτευομένους ΑΣ (Δ);: πολιτευσαμένους Ι (κ;).

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XLIV. Καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἡμῶν ἐγνώρισαν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι φιλονικία θὰ γίνῃ διὰ τὸ ἀξίωμα τῆς ἐπίσκοπης. 2. Γι' αὐτὴν λοιπὸν τὴν αἰτίαν, ἀφοῦ εἶχον λάβει ἀπὸ πρὶν τελείαν γνῶσιν (τῶν μελλόντων νὰ συμβοῦν), ἐγκατέστησαν τοὺς προλεχθέντας καὶ ἐν τῷ μεταξὺ τὸ δικαίωμα (καὶ τὴν ἐντολήν), ὅπως, ἐὰν ἀποθάνωσι, νὰ τοὺς διαδεχθοῦν εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῶν (τὴν ἱερατικὴν) ἄλλοι δοκιμασμένοι (εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν) ἄνδρες. 3. Ἐκείνους λοιπὸν ποὺ εἶχον ἐγκατασταθῆ ἀπὸ ἐκείνους (τοὺς ἱεροῦς ἀποστόλους) ἢ ὕστερον ἀπὸ ἄλλους ἐλλογίμους (ἀξιολόγους, λογίους καὶ εὐυπολήπτους) ἄνδρας, μὲ τὴν συγκατάθεσιν ὅλης τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ὅποιοι ἤσκησαν τὸ λειτουργημὰ των ἄμεμπτα μέσα εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ μὲ ταπεινοφροσύνην, μὲ ἡσυχίαν καὶ χωρὶς βαναυσότητα, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἐνάρετος βίος ἐπὶ πολλὰ χρόνια ἔχει μαρτυρηθῆ (καὶ ἐπιβεβαιωθῆ) ἀπὸ ὅλους (τοὺς πιστοὺς), τούτους δὲν θεωροῦμεν δίκαιον ν' ἀποβάλωμεν (ἐκδιώκοντες τούτους) ἀπὸ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν (τὴν ἄσκησιν τῶν ἱερατικῶν των καθηκόντων). 4. Διότι δὲν θὰ εἶναι μικρὰ ἢ ἁμαρτία εἰς ἡμᾶς, ἐὰν αὐτοὺς ποὺ ἀμέμπτως (χωρὶς καμμίαν κατηγορίαν, ἀνεπιλήπτως) καὶ ὁσίως (μὲ βίον ἅγιον καθ' ὅλα) προσέφερον τὰ τίμια δῶρα (τῆς ἀναιμάκτου θυσίας καὶ τῶν μυστηρίων), ἀποβάλωμεν (ἐκδιώξωμεν καὶ ἀναγκάσωμεν ν' ἀπομακρυνθοῦν) τῆς ἐπίσκοπης. 5. Μακάριοι εἶναι οἱ προπορευθέντες (εἰς τὴν μακαρίαν ζωὴν) πρεσβύτεροι (οἱ πρὸ ἡμῶν ἀπόστολοι, ἀποστολικοὶ ἄνδρες, ἐπίσκοποι καὶ ἱερατικοὶ καθόλου), οἱ ὅποιοι καρποφόρον καὶ τελείαν (εἰς βίον ἅγιον) εἶχον τὴν ἀνάλυσιν (τὸν θάνατον, τὴν εἰς τὴν μακαρίαν ζωὴν μετάστασιν): διότι δὲν ἔχουν πλέον φόβον μήπως τοὺς μεταθέσῃ (τοὺς ἐκδιώξῃ) κανεὶς ἀπὸ τὴν θέσιν, ἥτις δι' αὐτοὺς εἶχεν ἰδρυθῆ. 6. Ἐπειδὴ βλέπομεν, ὅτι μερικοὺς (ἱερατικοὺς) σεῖς τοὺς ἀπεμακρύνετε ἀπὸ τὸ τιμημένον λειτουργημὰ των (τὸ ἱερατικόν) ποὺ ἀνῆκεν εἰς αὐτοὺς, ἐνῶ ἐπολιτεύθησαν καλῶς καὶ χωρὶς κατηγορίαν.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ κυκλοφορία τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Συμφώνως πρὸς πρόσφατα στατιστικὰ δεδομένα, ἡ Ἐρώτη, ἢ ὁποία ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ ἡπειρος μὲ τὸ μικρότερον ποσοστὸν διὰ δόσεως τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἠῤῥησε τὴν κυκλοφορίαν τῆς Βίβλου κατὰ 34%, ἐρχομένη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν λ.χ., ἡ νέα μετάφρασις τῆς Βίβλου ἐσημείωσε πώλησιν ἄνω τῶν 600.000 ἀντιτίπων κατὰ τὴν πρώτην ἤδη ἡμέραν τῆς κυκλοφορίας της. Εἰς τὴν Γαλλίαν, 150.000 συνδρομηταὶ ἐγράφησαν εἰς μίαν ἐκδοσιν τῆς Βίβλου εἰς ἐβδομαδιαία τεύχη. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰς Χώρας τοῦ Παραπετάσματος, παρὰ τοὺς ὑφισταμένους περιορισμοὺς ἐκ μέρους τῶν κρατικῶν Ἀρχῶν, ἡ Βίβλος ἐκτυποῦται καὶ διαδίδεται μεταξὺ τῶν πιστῶν. Σημειοῦται δὲ σχετικῶς, ὅτι εἰς τὴν Ρωσίαν πολλοὶ ἀντιγράφουν τὴν Βίβλον μὲ τὸ χέρι καὶ ἄλλοι καταβάλλουν ὑπερβολικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἀπόκτησίν της ἀπὸ τὴν «μαύρην ἀγοράν». Γενικῶς, ἡ δόξα διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ εἶναι τώρα πολὺ μεγάλη εἰς τὴν γηραιάν ἡπειρόν μας. Ἐπαληθεύεται οὕτω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ διαβεβαίωσις τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν, ὅτι «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δέδεται».

Καὶ εἰς τὴν Χώραν μας.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Χώραν μας ἡ διάδοσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀδξάνει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αἰσθητότατα. Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ μελετᾶται ἀπὸ πολλοὺς πιστοὺς χάρις εἰς ἐκδόσεις εὐθηγίας, τινὲς μάλιστα τῶν ὁποίων περιέχουν καὶ ἀναλυτικὴν παράφρασιν, ὥστε οὗτος νὰ γίνεται κατανοητὸς ἐκόλως. Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι πραγματικὴ ἐδλογία διὰ τὸν τόπον μας. Ἡ διάδοσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἀποτελεῖ ὄντως τὴν θεμελιώδη προϋπόθεσιν διὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν παντὸς λαοῦ, ὁ ὁποῖος οὕτω διαθέτει τὴν ἀληθῆ θεογνωσίαν καὶ πορεύεται ἐνσυνειδήτως καὶ ἀσφαλῶς εἰς τὰς τρίβους τοῦ Κυρίου. Περιττὸν ἴσως νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ Ἐφημέριοί μας εἶναι, ἐκ τῶν πραγμάτων, οἱ κυριώτεροι συντελεσταὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς προσπαθείας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἐδρύτεραν διάδοσιν τῆς Ἀγίας Γραφῆς μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Πράγματι, οὗτοι, μὲ τὰς νοθεσίας καὶ τὰς προτροπὰς των, δύνανται—καὶ καλοῦνται—

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΞΙΑΙ

Δ'

“Όσον ἀφορᾷ ἐν πρώτοις εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς Τέχνης πρὸς τὴν ἠθικὴν, ἢ ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς Τέχνης ἀνωτέρα αἰσθητικὴ συγκίνησις διανοίγει τὴν ὁδόν, ὡς ἔλεγεν ὁ Schiller, εἰς τὴν «πραγματικὴν ἠθικὴν ἁρμονίαν», «ἀνέλκει τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνωτέρας σφαίρας· τρέφει καὶ διακρατεῖ τὴν πρὸς αὐτὰς ἀνάτασιν· πρᾶννει, κατευνάζει καὶ εἰρηνεύει αὐτὴν ἀναταρασσομένην· ἀπαλύνει τὴν σκληρότητα· τιθασσεύει τὴν ἀγριότητα καὶ κινεῖ εἰς τρυφερότητα καὶ συμπάθειαν» (Γρ. Παπαμιχαήλ, ἐνθ' ἀντ., σελ. 22-23).

Ἐπειτα τὰ ἠθικὰ στοιχεῖα τοῦ καλλιτεχνικοῦ βιώματος ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἠθικὴν βιωματικὴν περιοχὴν καὶ διανοίγουν τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Σὺ τοῦ συνανθρώπου καὶ τὴν συμβιωτικὴν κοινότητα. Ἐπίσης ἡ Τέχνη, ὑλοποιοῦσα καὶ σωματοποιοῦσα τὸ πνευματικὸν καὶ πνευματοποιοῦσα τὸ σωματικόν, κατὰ τρό-

---

πρὸς τοῦτο νὰ συμβάλουν εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἡ Ἁγία Γραφή (λόγος τοῖς ποιῶσι) τοῦ εὐλογημένου Γένους ἡμῶν.

Ἡ τάξις εἰς τὸ Ἱ. Βῆμα.

Ἰδιαιτέραν μέριμναν καὶ προσοχὴν πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ Ἐφημέριος, ὥστε εἰς τὸ Ἱ. Βῆμα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θείας λατρείας, νὰ ἐπικρατῇ ἡ ἐπιβαλλομένη τάξις καὶ εὐσχημοσύνη, ἢ μαρτυροῦσα συναίσθησιν, ἐν φόβῳ Θεοῦ, τῆς ἀγιότητος τοῦ χώρου τούτου τοῦ Ναοῦ. Δίδων ὁ ἴδιος τὸ παράδειγμα, ὁ λειτουργὸς δημιουργεῖ γύρω του τὴν κατανοκτικὴν ἐκείνην ἀτμόσφαιραν, ἢ ὁποῖα ἀρμόζει περὶ τοῦ Θουσιαστηρίου, ὅπου τελεσιουργεῖται ἡ Θεία Εὐχαριστία, μετ' ἠνωμένην περὶ αὐτὸ τὴν ἄνω καὶ κάτω Ἐκκλησίαν. Τὸ Ἱ. Βῆμα ἐπέχει τὸν τόπον αὐτὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐφαρμόξῃ τίποτε τὸ ἀπᾶλλον πρὸς τὴν σημασίαν του αὐτῆν. Τὸ παράδειγμα, ἐξ ἄλλου, τοῦ λειτουργοῦ ἀσκεῖ ἐπίδρασιν εἰς τὰ λοιπὰ ὑπηρετοῦντα ἐκεῖ πρόσωπα — παιδία, νεωκόρον κ.λ.π. — καί, ἐμμέσως, εἰς ὁλόκληρον τὸ ἐκκλησιασμα.

πον λίαν έκφραστικόν καθιστᾷ συνειδητήν τὴν ὄντολογικὴν καὶ ἀξιολογικὴν διάρθρωσιν τῆς πραγματικότητος, διευκολύνει τὴν κατανόησιν τῶν ἠθικῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων καὶ ἀπαλλάσσει ἐκ τῆς ψευδαισθήσεως τοῦ περιορισμοῦ τῆς πραγματικότητος μόνον εἰς τὴν αἰσθησιακὴν περιοχὴν (S. Schüller, Kunst und Ethos moraltheologisch ἐν Lexikon für Theologie und Kirche, τόμ. 6, 1961, στ. 687-689).

Ὅσον ἀφορᾷ ἔπειτα εἰς τὰς ὠφελείας, τὰς ὁποίας ὁ ἀνώτερος ἠθικὸς προσανατολισμὸς τοῦ καλλιτέχνου παρέχει εἰς τὴν Τέχνην, ὁ προσανατολισμὸς οὗτος ἐλευθερώνει ταύτην ἐκ τοῦ «αἰσθητικοῦ ὕλισμοῦ», εὐδαιμονισμοῦ καὶ ἐπικουρισμοῦ καὶ τὴν προφυλάσσει ἐκ τοῦ ἐκφυλισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀπέδιδεν εἰς αὐτὴν ὁ Τολστόη, ὅταν εἰς τὸ ἔργον του «Τί ἐστὶ τέχνη» κατεδίκαζε τὴν «ἀναιλικρίνειαν καὶ τὴν κιβδηλίαν» τῆς Τέχνης καὶ διεκήρυττεν, ὅτι ἡ τῶν καλλιτεχνῶν κερδοσκοπία καὶ «ἐμπορικὴ σκοπιμότης» «κατέστησε τὴν σύγχρονον Τέχνην πόρνην», (Γρ. Παπαμιχαήλ, Θέατρον καὶ Ἐκκλησία, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σελ. 172, 184, 187).

Τὸ ἀνώτερον ἦθος ἔπειτα δαμάζει τὰ πάθη καὶ τὰς ζωϊκὰς ὀρέξεις, περιορίζει τὰς ἀλόγους ἐνστικτώδεις ἐκδηλώσεις, ἐμποδίζει τὴν σύγχυσιν τοῦ ὠραίου πρὸς τὸ ἀκμαῖον, ὠραῖον, καὶ χρήσιμον καὶ τοιουτοτρόπως ὑποβοηθεῖ τὴν δημιουργίαν καθαρῶν αἰσθητικῶν βιωμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν νοθεύονται ὑπὸ τῶν ζωϊκῶν, πρακτικῶν, ἡδονιστικῶν καὶ χρησιμοθηρικῶν ροπῶν καὶ ἐπιδιώξεων, αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἀνώτερον αἰσθητικὸν βίωμα. Τοῦτο καθιστᾷ σαφὲς ὁ γνωστὸς ἰνδὸς ποιητῆς Tagore εἰς μίαν γνωστὴν ὠραιοτάτην ἀφήγησίν του, ἣτις ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ἦτανε μιὰ ὠραία φθινοπωρινὴ βραδυὰ. Ὁ ἥλιος πῆγαινε νὰ βασιλέψη καὶ τὸ ἦσυχον ἀεράκι ἀπλωνότανε ἕως τὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ... Ὁ πλατὺς ποταμὸς δὲν παρυσίαζε οὔτε τὴν ἐλαφρότερη ἀναταραχὴ ἐπάνω στὴν ἀπέραντη ὑδάτινη ἐπιφάνειά του κι' ἐκεῖνο, ποὺ ζοῦσε κανεὶς μὲ τὴ ψυχὴ του, ἦτανε μόνον οἱ ἀναλογίαι τῶν διαφόρων χρωμάτων, ποὺ καθρεφτίζονταν μέσα στὸ ἡλιοβασίλεμα... Καθὼς ἦρεμα καὶ γα-

λήνια κυλούσε ή βάρκα μας, έξαφνα πήδησε πάνω από την επιφάνεια του ποταμού ένα μεγάλο ψάρι και σέ λίγο χάθηκε πάλι, άφοϋ όμως δέχθηκε στο μεταξύ επάνω σ' αυτό τὸ φευγαλέο αντίκρυσμα τῆς μορφῆς του τὸ χαιρετισμὸ ὅλης ἐκείνης τῆς γοητείας τῶν χρωμάτων τοῦ δειλινοῦ. Φάνηκε πὼς παραμέρισε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ πολύχρωμο παραπέτασμα, πού πίσω του κρυβότανε ἕνας κόσμος γεμάτος ἀπὸ τῆ χαρὰ τῆς ζωῆς. Φάνηκε πὼς ξεπετάχτηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς μυστηριώδους κρύπτῆς του μὲ ὠραίες χορευτικὲς κινήσεις και ἑναρμόνισε τὴν ιδιαίτερη μουσικὴ του μὲ τὴν ἡρεμὴ συμφωνία τῆς ἡμέρας, πού ἔφευγε. Ἐμεινα μὲ τὴν ἐντύπωσι, πὼς δέχθηκα ἐκείνη τῆ στιγμή ἕνα φιλικὸ χαιρετισμὸ ἀπὸ κάποιο μακρινὸ και ξένο τόπο, στὴν ιδιαίτερη γλῶσσά του, και τῆ στιγμὴν ἐκείνη ἡ καρδιά μου σκιρτοῦσε ἀπὸ χαρὰ κι' εὐγνωμοσύνη. Ἐξαφνα ὁ συνοδός μου, πού καθότανε στοῦ τιμόνι τῆς βάρκας, φώναξε μὲ τόνο χαρακτηριστικό: "Α! γιὰ ιδέες! Ἐνα μεγάλο ψάρι! Τὸν καημένο... Ἄμέσως στροβιλίσθηκε στὰ πνευματικὰ του μάτια ἡ εἰκόνα τοῦ ψαριοῦ, ὅπως τὴν εἶχε συλλάβει ἡ ψυχὴ του, δηλαδὴ σὰ μιὰ νόστιμη μπουκιὰ γιὰ τὸ ἑσπερινὸ του φαγητό. Δὲν μπορούσε βέβαια ν' ἀντικρύσει τὸ ψάρι παρὰ μόνο μὲ τὰ μάτια τῆς ἐπιθυμίας του και ἔτσι τοῦ ξέφυγε ἐντελῶς ὅλη ἡ ἀλήθεια και ἡ ὁμορφιά τῆς ὑπαρξῆς του» (R. Tagore, Sadhana, γερμ. μτφρ., ἔκδ. K. Wolff, München σελ. 151-152 ἐν Ε. Π. Παπανούτσου, Αἰσθητικὴ, 1948, σελ. 13-14).

Τὸ ἀνώτερον ἔπειτα ἦθος εἶναι ἡ μόνη ἐγγύησις διὰ τὴν ἀντικειμενικὴν και ὄντως ρεαλιστικὴν ἐξεικόνισιν τῆς πραγματικότητος, ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας οἱ διληττάνται καλλιτέχναι ἢ τεχνοκритικοὶ δικαιολογοῦν τὴν καλλιτεχνικὴν ἠθικὴν ἀσυνδοσίαν. «Τὸ τάδε ἔργον, — λέγουν—, προσκρούει εἰς τὴν σεμνότευον ἠθικὴν συνείδησιν, διότι ἔχει ὠμὸν ρεαλισμὸν και ἀποδίδει πιστῶς τὴν φυσικὴν και ζωντανὴν πραγματικότητα. Ἡ τέχνη, —προσθέτουν—, πρέπει ἐλευθέρως νὰ μεταδίδῃ τὴν ἀλήθειαν γυμνὴν και οὐχὶ συγκεκαλυμμένην. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ παρῶσι αἴζη και τὸ κακόν, ὅπως εἶναι και ὅπου τοῦτο ἀπαντᾷ-

ται. Ἐντεῦθεν οὐδόλως πρέπει νὰ σκανδαλίζη ἡ ὠμὴ παρουσίασις τοῦ πανσεξουαλισμοῦ, ἡ ἀπεικόνισις τῶν ἀθλιότητων καὶ τῶν νοσηρῶν μικροτήτων τῆς ζωῆς, τῆς πεζότητος, τῆς βαναυσότητος, τῆς ἀγροικίας. Ἡ παρουσίασις καὶ ἐξεικόνισις αὕτη εἶναι ἱκανοποίησις τοῦ καλλιτεχνικοῦ ρεαλισμοῦ. Ἡ τέχνη δὲν πρέπει νὰ παρασύρηται ὑπὸ συμβατικῶν ἠθικῶν κανόνων, ἀλλὰ δεόν νὰ εἶναι ἐλευθέρα νὰ παρουσιάξῃ καὶ οἰοδῆποτε ἐγκλήμα ἄνευ δεσμεύσεων καὶ κατὰ τρόπον ρεαλιστικόν. Ἡ Τέχνη διὰ τὴν Τέχνην!».

Συμφωνοῦμεν, ὅτι ἡ Τέχνη δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῇ τὴν πραγματικότητα καὶ ὅτι πρέπει νὰ μεταδίδῃ ρεαλιστικῶς τὴν ἀλήθειαν, ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον τοῦ ἐνδιαφέροντός της καὶ αὐτὸ τὸ κακόν. Ἄλλ' ὅμως τί εἶναι πραγματικὸς ρεαλισμός; Ἀσφαλῶς δὲν εἶναι τὸ νὰ βλέπωμεν τὴν πραγματικότητα κατὰ τρόπον «κοντόφθαλμον» καὶ μυωπικόν καὶ νὰ τὴν περιορίζωμεν εἰς τὰ ὄρια τῶν πέντε αἰσθήσεων· δὲν εἶναι τὸ νὰ ἔχουν νεκρωθῆ αἱ πνευματικαὶ μας κεραταὶ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ μὴ συλλαμβάνωμεν πλέον μηνύματα ἐκ τοῦ βασιλείου τοῦ Πνεύματος· δὲν εἶναι τὸ νὰ πάσχωμεν ἐκ πνευματικοῦ δαλτωνισμοῦ καὶ νὰ ἔχωμεν ἐκδιώξῃ ἐκ τοῦ ὀπτικοῦ μας πεδίου τὰς ἀνταυγείας καὶ μαρμαρυγὰς τοῦ βασιλείου τῶν πνευματικῶν ἀξιών. Ὁ ρεαλισμὸς ἀπαιτεῖ νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ περιοχαὶ τῆς πραγματικότητος, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ὄραταί, χωρηταί, ἀριθμηταί, μετρηταί καὶ σταθμηταί. Ὁ ρεαλισμὸς ὡσαύτως ἀπαιτεῖ νὰ γνωρίζωμεν καὶ τὴν πραγματικότητα τοῦ ὑποκειμενισμοῦ, ὁ ὁποῖος συντελεεῖ, ὥστε νὰ μὴ βλέπωμεν καὶ νὰ μὴ ἀξιολογῶμεν πάντες τὰ πέριξ ἡμῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἡ ψυχὴ μας κατὰ τὴν βίωσιν τῶν διαφόρων ἀξιών δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸν καθρέπτην τοῦ τοίχου, ὁ ὁποῖος δεικνύει τὰ πάντα, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τὸ κάτοπτρον τῆς ἐπιφανείας τῆς λίμνης ἢ τῆς θαλάσσης, τὸ ὁποῖον, ὅταν αὕτη εἶναι ἀκάθαρτος καὶ τεταραγμένη, παραμορφώνει τὸ κατοπτριζόμενον εἰς αὐτὴν τοπεῖον τῆς ἀκτῆς ἢ καὶ τὸ καθιστᾷ ἀόρατον. Καὶ ὁ καλλιτέχνης λοιπόν, διὰ νὰ ἔχη ἀληθῆ ρεαλισμὸν καὶ διὰ νὰ παρουσιάξῃ γυμνὴν τὴν

ἀλήθειαν καὶ τὸ ἀληθῶς ὡραῖον, ὅπερ εἶναι ἡ λάμψις τῆς ἀληθείας («*Pulchritudo ist splendor veritatis*»)—, δὲν πρέπει νὰ πάσχη ἐξ ἀξιολογικῆς μωπίας ἢ τυφλώσεως καὶ πνευματικῆς δυσχρωματοψίας, ἥτις ὀδηγεῖ εἰς τὸ νὰ παρουσιάζεται τὸ κρεῖττον ὡς χεῖρον καὶ τὸ χεῖρον ὡς κρεῖττον. Ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης θὰ παρουσιάσῃ ἀσφαλῶς καὶ τὸ κακὸν καὶ θὰ τὸ ἀναλύσῃ ψυχολογικῶς, ὡς πράττει ὁ μέγας ρώσος λογοτέχνης Ντοστογιέφσκη, ἀλλὰ θὰ τὸ παρουσιάσῃ τῷ ὄντι ρεαλιστικῶς, δηλαδὴ ὡς κακόν. Δὲν θὰ τὸ προβάλλῃ μεμονωμένον εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν ἐξαπατάσης γοητείας, ἀλλ' εἰς τὴν ὁλότητα τῆς ἠθικῆς πραγματικότητος. Ὁ καλλιτέχνης, ὡς ἔλεγεν ὁ Schiller, δεόν νὰ καθιστᾷ συνειδητόν, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐρχόμεθα εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν ἠθικὴν σφαῖραν χωρὶς συγχρόνως νὰ μὴ προκαλῶμεν σύγχυσιν καὶ ἀναστάτωσιν εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον. Ἐπομένως ὁ ἄξιος τῆς ἀποστολῆς τοῦ διάκονος τῆς Τέχνης θὰ προβάλλῃ τὸ κακὸν οὐχὶ ὡς κεχρυσωμένον, ἐξωραϊσμένον καὶ θελκτικὸν παράδεισον μὲ μύρια ἔλκυστικά καὶ τοῦτ' αὐτὸ οὐράνια χρώματα, ἀλλ' ὡς μίαν συνταρακτικὴν καὶ φρικτὴν πραγματικότητα, ἥτις συνδέεται μὲ τὴν ἐνοχίην, τὴν βασανιστικὴν μέριμναν, τὴν πλῆξιν, τὴν ναυτίαν, τὴν ἀγωνίαν, τὸν βαρὺν ἐσωτερικὸν τραυματισμὸν καὶ τὴν φρικτὴν δουλείαν ὑπὸ τὸ πέλμα φοβερῶν ἀοράτων δυνάμεων.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ*

3. Πίστις καὶ ἔργα τῶν σημερινῶν χριστιανῶν.

Σήμερον οὔτε ζῶσα πίστις ὑπάρχει οὔτε κατὰ συνέπειαν καὶ ἔργα μαρτυροῦντα τοιαύτην πίστιν. Δεχόμεθα εὐχαρίστως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκός, δι' ὀλιγοπιστίαν, φιλοῦμεν τὰ τοῦ κόσμου. Παρεφθάρη τὸ νόημα τῆς πίστεως καὶ τὸ δένδρον αὐτῆς δὲν θάλλει οὔτε ἀποδίδει καρπούς, διότι «ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτὸ» (Ματθ. ιγ' 7) Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν καρποφορεῖ, ὡς ἐκ τούτου, ἐν ταῖς καρδίαις τῶν χριστιανῶν, διότι ὁ ἥλιος τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ὑλοφροσύνης ἀπεξήρανε τὸ ἔδαφος αὐτῶν. Καὶ ὅσον ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ δὲν καρποφορεῖ, ἡ πίστις νεκροῦται. Τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν τῷ μέσῳ τῆς τεταραγμένης καὶ συγκεχυμένης καταστάσεως τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, ἀντηχεῖ ὡς «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ» καὶ μᾶς ἐνθυμίζει τὸ ὑπὸ τοῦ Προφήτου ρηθέν· «Τοῦτο τὸ ἔθνος, ὃ οὐκ ἤκουσε τῆς φωνῆς Κυρίου οὐδὲ ἐδέξατο παιδείαν, ἐξέλιπεν ἡ πίστις ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν» (Ἰερεμ. ζ' 28).

«Ἐξέλιπεν ἡ πίστις!» Ἐξέλιπε πράγματι συνεπείᾳ τῆς ἀποστατημένης ζωῆς, ἡ ὁποία μᾶς ὀδηγεῖ μοιραίως εἰς τὸν θάνατον τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος καὶ εἰς τὴν αἰώνιαν τιμωρίαν. Μᾶς ἐλκύει ἡ λάμψις τῆς προσκαιροῦ εὐδαιμονίας τῶν ἁμαρτωλῶν, οἵτινες ἀπολαμβάνουν φαινομενικῶς ἀτιμωρητὴ τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου. «Ἐψύγη ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν» (πρβλ. Ματθ. κδ' 12). Ἐτερον σύμπτωμα τῆς νεκρᾶς καταστάσεώς μας. Ἐστεύρουσεν ἡ πηγὴ τοῦ ζῶντος ὕδατος τοῦ ἀλλομένου εἰς ζῶν αἰώνιον» (Ἰωάν. δ' 14), τὸ ὁποῖον ἐδέχθημεν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀναξίως μεταλαμβάνομεν τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἐφ' ὅσον ἡ πίστις ἐνεκρώθη ἐν ἡμῖν, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθοῦμεν νὰ δουλεύωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ. Καταπατοῦμεν οὕτω τὸ τῆς διαθήκης ἀχραντον αἷμα τοῦ Σωτηρίου μας «κοινὸν τοῦτο ἡγούμενοι» (πρβλ. Ἐβρ. ι' 29). Τί διαφέρομεν τοῦ τυφλοῦ τοῦ Εὐαγγελίου; Ἀλλὰ διαφέρομεν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνος «τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν» (Ἰωάν. θ' 18). Ἐνῶ ἡμεῖς «εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν». «Ἐλάβομεν πνεῦμα ἐπουράνιον». «Εὔρομεν πίστιν ἀληθῆ». Εἶδομεν καὶ ἐγνωρίσαμεν καὶ ἐκαρπώθημεν τὰ θαυμάσια τῆς πίστεως ἔργα. Καὶ ἐν τούτοις ἐκλείσαμεν τοὺς ὀφθαλμούς, ἵνα «βλέποντες μὴ βλέπωμεν καὶ μὴ συνιῶμεν τὰ ὀρώμενα» (πρβλ. Λουκ. η' 10).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 544 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

Θλιβεραὶ αἱ διαπιστώσεις περὶ τοῦ καταντήματος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Ἐὰν εἴχομεν συνείδησιν τοῦ πράγματος, ἐὰν ἀνελογιζόμεθα τὴν πτωσίν μας, θὰ ἔπρεπε, ἂν μὴ τι ἄλλο, νὰ κρύπτωμεν ἀπὸ ἐντροπὴν τὸ πρόσωπόν μας. Ἄλλά, τί λέγω; Νὰ κρύψωμεν τὴν ὄψιν μας ἀπὸ ποῖον; Ποῖον αἰσχυνόμενοι; Τὸν κόσμον; Ὅχι βεβαίως. Τὸν Θεόν; Ἄλλ' ἐκεῖνος γνωρίζει καὶ τοὺς διαλογισμοὺς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἐκεῖνος ἐτάζει καρδίας καὶ νεφροὺς ἀνθρώπων. Βλέπει, λοιπόν, ὁ Θεὸς καὶ ὁ καθημαγμένος Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ κόσμος δὲν ἐλυτρώθη ἀκόμη ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς ἁμαρτίας. Διὰ τοῦτο «πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει» (Ρωμ. η' 22). Διὰ τοῦτο πόλεμοι καὶ ἔχθραι καὶ μίση καὶ φόνοι καὶ ὅσα ἡ ἀπιστία κατεργάζεται. Γνωρίζει ὁ Θεὸς τὴν ἀδυναμίαν μας καὶ περιμένει μὲ ὑπομονὴν μήπως μετανοήσωμεν καὶ θελήσωμεν, ὡς ὁ ἄσωτος υἱός, νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Πατρὸς μας. Δὲν θὰ μᾶς ἐπιπλήξῃ, δὲν θὰ μᾶς κλείσῃ τὴν θύραν. Μᾶς περιμένει καὶ μᾶς ἔχει ἑτοιμον τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ ἀπευθύνωμεν πρὸς αὐτόν, ὡς καὶ ὁ Προφητᾶναξ ἐν τῇ ἀπογνώσει του, καὶ νὰ εἴπωμεν· «Φώτισον, Κύριε, τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον» (Ψαλμ. ιβ' 4). Ἄς προσευχηθῶμεν καὶ ἄς ἱκετεύσωμεν τὸν Κύριον, ἵνα φωτίσῃ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ψυχῆς μας, ὥστε νὰ διακρίνωμεν τὰς παγίδας τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ τὰς ἀποφεύγωμεν πρὶν ἐμπλακῶμεν εἰς αὐτάς καὶ ἀπολέσωμεν τὴν ψυχὴν μας. Νὰ δεηθῶμεν, ὅπως ὁ Κύριος ἐνδυναμώσῃ τὴν πίστιν μας καὶ ἐνίσχῃ τὰς ἐλπίδας μας καὶ τὴν βεβαίαν προσδοκίαν ὅτι, μετὰ τὰς προσκαίρους θλίψεις καὶ δοκιμασίας τοῦ παρόντος βίου, μᾶς ἀναμένει ὁ στέφανος τῆς ζωῆς, ἐὰν μέχρι τέλους βεβαίαν τὴν ἐλπίδα κατὰσχωμεν. Δὲν ὠφελεῖ νὰ ἐνθυμώμεθα καὶ νὰ εὐλογῶμεν τὸν Θεὸν ὅσάκις τὰ πάντα βαίνουν καλῶς. Ἀπόδειξιν τῆς πίστεώς μας θὰ παράσχωμεν τότε μόνον, ὅταν δεινῶς χειμαζόμενοι δὲν ἀπελπίζώμεθα. Ὅταν ἐργαζώμεθα ἐν πᾶσι κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. Ὅταν μέχρι θανάτου ὑποφέρωμεν διὰ τὸν Χριστόν, ἔχοντες τὴν πεποίθησιν «ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν» (Λουκ. ιζ' 10). Ἄς ζητήσωμεν ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅπως κρατύνῃ τὸ πνεῦμα μας καὶ κατευθύνῃ τὴν ὁδὸν μας ἐπὶ τὴν πίστιν καὶ εἰς ἔργα εὐάρεστα αὐτῷ καὶ δόκιμα τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ τότε θὰ καρποφορήσῃ πλουσίας ἡ πίστις ἡμῶν. Ἄς ἀποκαλύψωμεν τοὺς σκοποὺς μας εἰς τὸν Κύριον, ἄς ἀποθέσωμεν εἰς αὐτόν τὰς ἐλπίδας μας καὶ αὐτὸς ὅστις «ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις» (Ρωμ. η' 26) θὰ ὑπακούσῃ τῆς φωνῆς μας, ἐφ' ὅσον εἶναι δέσεις δικαίων, καὶ θὰ ἀνταποδώσῃ κατὰ τὸ ποθοῦμενον. «Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδόν σου, καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς ποιήσει» (Ψαλμ. λστ' 5).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

Η ΕΝΟΤΗΣ ΩΣ ΟΥΣΙΩΔΕΣ ΓΝΩΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ νοηθῆ ὡς μία ὀργάνωσις ἢ ὡς ἓν σωματεῖον. Ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀπλῶς εἰς ἀριθμὸς ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι συγκροτοῦνται εἰς ἐνότητα βάσει κοινῶν διαφερόντων καὶ κοινῶν ἐπιδιώξεων. Τὰ κοινοτικά δηλαδὴ γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορίζωνται ἢ καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται ἔξωθεν, ὅπως γίνεται εἰς τὰς περιπτώσεις ἐνὸς σωματείου ἢ μιᾶς ὀργανώσεως. Τοῦτο, διότι ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας πηγάζει ἐκ τῆς ἰδίας τῆς οὐσίας τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι γνώρισμα ἐσωτερικὸν καὶ οὐχὶ ἐξωτερικόν.

Πόσον βασικὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια αὕτη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν ζωὴν τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν χριστιανῶν, φανερώνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ κατὰ τὸν ἀπόστολον ἓν σῶμα, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐκαστος πιστὸς εἶναι μέλος τοῦ σώματος αὐτοῦ. «Ἵμεῖς δὲ ἐστε σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους»¹, γράφει πρὸς τὰ μέλη τῆς ἐνορίας τῆς Κορίνθου. Ταυτοχρόνως ὑπογραμμίζει, ὅτι ἡ ἰδιαιτέρα θέσις, τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ λάβῃ ἕκαστον μέλος εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, δὲν προσδιορίζεται ἐξ ἐξωτερικῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καθορίζεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ: «Νυνὶ δὲ ὁ Θεὸς ἔθετο τὰ μέλη ἐν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν»².

«Καὶ οὐς μὲν ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν»³. Σύνεπαῶς, εἰς ἕκαστον μέλος ἀνήκει μία συγκεκριμένη θέσις καὶ ἀποστολὴ ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ὅλα δὲ τὰ μέλη εὐρίσκονται μεταξύ των εἰς σχέσιν διακονίας, εἰς σχέσιν δηλαδὴ προσφορᾶς ὑπηρεσίας. Ἴδου τί ἀναφέρει σχετικῶς ὁ ἀπόστολος: «Ὁ Θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δούς τιμὴν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη· καὶ εἶτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα

1. Α' Κορ. 12,27.

2. Α' Κορ. 12,18.

3. Α' Κορ. 12,28.

τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχάριρει πάντα τὰ μέλη»⁴. Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἀποδεικνύουν μόνον τὴν ὀργανικὴν ἐνότητα τῶν πιστῶν, δὲν φανερώουν μόνον τὰ οὐσιώδη κοινοτικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐκκλησίας. Παρουσιάζουν κάτι πολὺ σπουδαιότερον καὶ βασικώτερον διὰ τὴν πνευματικὴν συγκρότησιν καὶ ζωὴν τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν ἐπὶ μέρους συνειδητῶν χριστιανῶν.

Ἡ ἐνότης τῶν ἐπὶ μέρους μελῶν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ τῶν καὶ πρὸς τὸ ὅλον σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὸ οὐσιώδες χαρακτηριστικὸν ἐκάστου ζῶντος μέλους τῆς Ἐκκλησίας, ἢ, ὅπως συνηθίζομεν νὰ λέγωμεν, ἐκάστου καλοῦ χριστιανοῦ. Τὸ οὐσιώδες λοιπὸν χαρακτηριστικὸν τοῦ καλοῦ χριστιανοῦ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει αὐτὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, δὲν εἶναι κυρίως τὸ γεγονός ὅτι ἀποτελεῖ μίαν ἠθικὴν ἢ καί, ὅπως χαρακτηρίζεται, θρησκευτικὴν προσωπικότητα. Δὲν εἶναι κυρίως τὸ γεγονός ὅτι εἶναι χαρακτήρ τίμιος καὶ ἄρτιος ἢ τὸ γεγονός ὅτι πιθανῶς συγκεντρώνει ὅλας τὰς κοινωνικὰς ἀρετάς.

Ὅλα αὐτὰ, σπουδαῖα βεβαίως καὶ ἀπαραίτητα δι' ἕκαστον πνευματικὸν ἄνθρωπον, εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ συναντήσῃ τις καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, μεταξὺ τῶν μελῶν τῶν διαφόρων θρησκειῶν ἢ καὶ τῶν διαφόρων ἀνθρωπιστικῶν καὶ κοινωνικῶν κινήματων. Καὶ ἐνταῦθα δὲν ἔχει σημασίαν τὸ γεγονός ὅτι αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ ἐλαμβάνονται ἐνίοτε ὑπὸ διαφορετικὴν σημασίαν, πιστεύεται δηλαδὴ ὅτι αὐτὰ κυρίως συνιστοῦν ἕνα καλὸν Χριστιανόν.

Τὸ οὐσιώδες γνῶρισμα ἐνὸς χριστιανοῦ εἶναι ἡ ιδιότης τοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας. Ἐν ἄλλοις λόγοις, χριστιανὸς εἶναι τις κατὰ τὸν βαθμόν, κατὰ τὸν ὅποιον αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὡς μέλος τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὸν βαθμόν, κατὰ τὸν ὅποιον συμπεριφέρεται καὶ ζῇ ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας.

Δὲν ἀρκεῖ νὰ λαμβάνῃ τις τυπικῶς μέρος εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν, εἰς τὴν πνευματικὴν τράπεζαν, τὴν ὁποίαν παραθέτει ὁ Χριστός, δηλαδὴ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ μέλη του. Πολὺ ὀλιγώτερον ἀρκεῖ ἢ συμμετοχὴ αὕτη, ὅταν ὁ χριστιανὸς ἀποχωρίζῃ αὐτὴν ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς κοινότητος. Ὅταν δηλαδὴ γίνεται ἡ λατρεία εἰς πλαίσια ἰδιωτικά, εἰς τὰ πλαίσια τῶν λεγομένων ἰδιωτικῶν θείων λειτουργιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ξένη πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας. Τοῦτο, διότι δὲν παρουσιάζουν εἰς τὴν πληρότητα αὐτοῦ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν συντελοῦν οὐσιαστικῶς εἰς τὴν ἐνότητα τῶν μελῶν εἰς ἓν σῶμα, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν δηλαδὴ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἐκκλησίας.

4. Α' Κορ. 12, 24' εξ.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν τράπεζαν, τὴν ὁποίαν παραθέτει ὁ Χριστὸς εἰς τὰ μέλη τοῦ σώματός Του, πρέπει νὰ εἶναι οὐσιαστικὴ, νὰ ἔχη συνέπειαν, νὰ γίνεται συνειδητῶς, νὰ πραγματοποιῆται ἀξίως. Ἄλλως ἡ τροφή αὐτὴ μένει ἀνενέργητος. Δὲν ζωοποιεῖ τὰ μέλη, ἔστω καὶ ἐὰν τὰ μέλη αὐτὰ θεωροῦνται χριστιανικαὶ προσωπικότητες, ἄνθρωποι πνευματικοί, ὑποδείγματα βίου ἠθικοῦ.

Ὁ ἀπόστολος ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς: «Εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη»⁵. Τὸ συμπάσχει καὶ συγχαίρειν, δηλαδὴ ἡ οὐσιαστικὴ συμμετοχὴ ἐκάστου μέλους εἰς τὰς δυσκολίας καὶ τὴν χαρὰν τῶν ἄλλων μελῶν καὶ ὁλοκλήρου τοῦ σώματος, προσδιορίζει τὸν βαθμὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνήκομεν εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· τὸ κατὰ πόσον δηλαδὴ εἴμεθα χριστιανοὶ ἢ ὄχι.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἐξωτερικῆς μορφῆς τὰ κοινοτικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν προσδιορίζονται δηλαδὴ ἐξῶθεν. Ὁ χριστιανὸς δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸν φιλόνηθρωπον, ὁ ὁποῖος κινεῖται ἐξ ἀνθρωπιστικῶν προϋποθέσεων, συγκινεῖται ἐκ τῆς δυστυχίας τοῦ συνανθρώπου καὶ συντελεῖ εἰς τὴν θεραπείαν τῶν κοινωνικῶν πληγῶν. Τὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδὴ ὁ πραγματικὸς χριστιανός, συμπάσχει εἰς τὴν θλίψιν καὶ συμμετέχει εἰς τὴν χαρὰν τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἡ θλίψις καὶ ἡ χαρὰ δὲν εἶναι πλέον γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν ἓν μέλος, ἀναφέρονται κατὰ ἓνα τρόπον εἰς ὅλα τὰ μέλη, εἰς ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Δὲν εἶναι τὰ φιλόνηρωπα αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἔχει ὡς κίνητρον, ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι εἶναι μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ καὶ μόνον τὸ γεγονός καθιστᾷ τὸν πιστὸν ἱκανὸν νὰ συμπάσχη καὶ νὰ συγχαίρη· ἡ ἐνότης δηλαδὴ, τὴν ὁποίαν ζῆ ἐντὸς τοῦ σώματος, ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐὰν δὲν ζῶμεν τὰ γεγονότα τῆς χαρᾶς ἢ τῆς λύπης τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν ζῶμεν τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τοῦ σώματος, δὲν εἴμεθα ἠγνωμένοι μετὰ τοῦ σώματος κατὰ ἓνα τρόπον ἔντονον, κατὰ ἓνα βαθμὸν, ὁ ὁποῖος νὰ ἀντανაკλάται εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν καθημερινὴν σχέσιν ἡμῶν πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐὰν δηλαδὴ δὲν ζῶμεν τὴν ἐνότητα πρὸς τὰ ἄλλα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἴμεθα ζῶντα μέλη τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν δυνάμεθα νὰ ὀνομασθῶμεν καλοὶ χριστιανοί, ὅσονδήποτε τίμιοι καὶ ἠθικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ καὶ ἐὰν πιστεύωμεν ἢ λογιζώμεθα ὅτι εἴμεθα.

Αἰδεσ. Δρ. Α. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

5. Α' Κορ. 12,26.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΕΩΣ

ΤΟΥ «ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ» ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

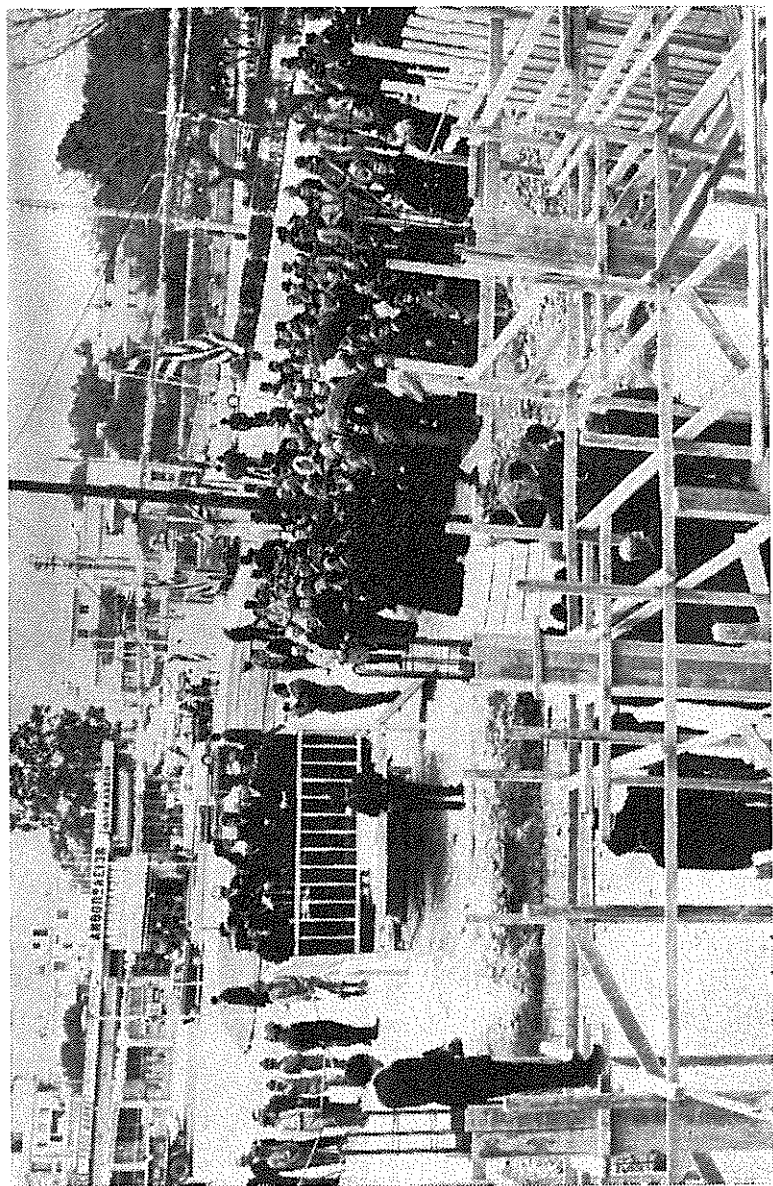
Τὴν Κυριακὴν 28ην Μαρτίου 1971, παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀχελφού κ. Εὐθυμίου, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως κ. Πέτρου Κωτσέλη, τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὁρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Κωνσταντίνου Κούρκουλα, τοῦ Δημάρχου Χαλανδρίου κ. Παναγιώτη Μανιάτη, τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς περιοχῆς, τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ πλήθους κόσμου, ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ «Νεανικοῦ Κέντρου» τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Χαλανδρίου.

Σκοπὸς τοῦ «Κέντρου» τούτου εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ καὶ Ἑλληνοπρεπὴς διαποίμανσις καὶ ἀγωγή τῶν νέων, ὥστε νὰ γίνουιν ἄρτιοι ἄνθρωποι καὶ χριστιανοὶ καὶ νὰ ἀποβοῦν φορεῖς τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ἐντὸς τῆς συγχρόνου Κοινωνίας. Μετὰ τὸν Ἀγιασμόν, ὁ Δήμαρχος κ. Μανιάτης προσεφώνησε τὸν Μακαριώτατον ὡς ἐξῆς:

«Μακαριώτατε,

Ἡ πόλις τοῦ Χαλανδρίου, ἣν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκπροσωπῶ, μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμὸν πρὸς ὑμᾶς, τὸν προκαθήμενον τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνσαρκωτὴν τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν παραδόσεων τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ, σᾶς ἐκφράζει δι' ἐμοῦ τὸ ὡς εὖ παρέστητε καὶ τὴν βαθεῖαν συγκίνησίν τῆς διὰ τὴν παρ' ὑμῶν θεμελίωσιν τῆς αἰθούσης ταύτης διὰ τὸ Νεανικὸν Κέντρον τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ μας. Ἡ προσπάθειά σας, ἐξυγιάνσεως καὶ προόδου τῆς Ἐκκλησίας, ἐπέπνευσε καὶ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς δημιουργίας τῆς αἰθούσης ταύτης, ἣτις ἀσφαλῶς θὰ ἀναδειχθῇ εἰς θερμοκήπιον ἀναπτύξεως ὑγιῶν ἐθνικῶν καὶ χριστιανικῶν πεποιθήσεων καὶ ἀρχῶν εἰς τὴν Νεολαίαν τοῦ Χαλανδρίου.

Ἡμεῖς, ὡς Δημοτικὴ Ἀρχή, θὰ συμπαρασταθῶμεν εἰς πᾶσαν δραστηριότητα πρὸς ἐπίτευξιν ἀνωτέρου πολιτιστικοῦ καὶ χριστιανικοῦ ἐπιπέδου εἰς τὴν πόλιν μας, καὶ πιστεύομεν ὅτι ἀληθῶς αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ ἔχουν ἀγαθὴν καὶ εὐγνώμονα τὴν πρὸς

‘Από τήν τελετήν τῆς θεμελιώσεως τοῦ «Νεανικοῦ Κέντρου» Ἰ. Νασῶ Ἀγίου Νικολάου Καλανδριῶ.

ὕμᾱς ἀνάμνησιν διὰ τὴν Ποιμαντορικὴν σας ἐπίβλεψιν ἐπὶ τοῦ εὐγενεοῦς καὶ εὐσεβοῦς λαοῦ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ δὲ νὰ συγχαρῶ ὄλους, ὅσους ἐμόχθησαν καὶ θὰ ἀγωνισθοῦν διὰ τὸ ἔργον τοῦτο.

Σᾶς εὐχαριστῶ).

Ἐν συνεχείᾳ, τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ Αἰδ κ. Σ π υ ρ ῖ δ ω ν Παπαοστόλοῦ, προϊστάμενος τοῦ Ἱ. Ναοῦ, εἰπὼν τὰ ἀκόλουθα:

«Μακαριώτατε,

Κατὰ τὴν παροῦσαν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν πολλοὶ ἄνθρωποι μὲ τὰς πολλὰς γνώσεις ἐλησμόνησαν τὸν Θεὸν καὶ τὴν ψυχὴν των, ἢ προσπάθεια τῆς ὁποίας ἡγεῖται ἡ ὑμέτερα πεφωτισμένη κορυφὴ τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸν τομέα τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς Νεότητος, συγκινεῖ βαθύτατα καὶ ἀπόλυτα τὸ μικρὸν τοῦτο ποίμνιον καὶ μὲ ἰδιαιτέραν χαρὰν σᾶς ὑποδέχεται σήμερον.

Οὕτω, βάσει τῶν δυνατοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν πλεόν εἰς τὰς ἐνοριακὰς κοινότητες διὰ τοῦ Νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἢ καθ' ἡμᾶς ἐνορία τοῦ Ἁγίου Νικολάου Χαλανδρίου, σπεύδουσα νὰ ἀνταποκριθῆ, ὅσον εἶναι εἰς αὐτὴν δυνατόν, εἰς τὸ ὑμέτερον προσκλητήριον διὰ τὴν Νεότητα, εὐρίσκειται σήμερον εἰς τὴν εὐχάριστον ταύτην στιγμήν, νὰ θεμελιώσῃ διὰ τῶν ὑμετέρων ἀγίων χειρῶν τὸ παρὸν ἐνοριακὸν πνευματικὸν Κέντρον Νεότητος.

Σκοπὸς καὶ στόχος εἶναι νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς νέους τὴν βαθύτεραν οὐσίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς. Νὰ ἐρευνήσῃ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν νέων διὰ νὰ πεισθοῦν οὗτοι ὅτι δὲν δύναται τις νὰ ζήσῃ ἀποκεκομμένος ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ ρίζας. Νὰ ὑπομνήσῃ εἰς πάντας τὴν Ἠθικὴν τῆς καθολικῆς ἀγάπης τοῦ Σταυροῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἠθικὴν τοῦ ἡδονισμοῦ καὶ ὠφελισμοῦ καὶ τῆς ψυχρὰς λογικῆς τοῦ ὀρθολογισμοῦ.

Καὶ ἀναλυτικώτερον.

Σκοπὸς τοῦ παρόντος πνευματικοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρον Νεότητος, ὡς καὶ παντὸς «Νεανικοῦ Κέντρον» τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος χριστιανικὴ καὶ Ἑλληνοπρεπὴς διαποίμανσις καὶ διαπαιδαγώγησις τῶν νέων. Ἡ συμπαράστασις τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Γυμνασιακὴν, Φοιτητικὴν καὶ ἐργαζομένην Νεότητα. Ἡ φυσικὴ ἐνσωμάτωσις τῶν νέων εἰς τὸ σῶμα τῆς ἐνορίας, τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν μέλη, καὶ τέλος, ἡ

πρὸς αὐτοὺς φανέρωσις τῆς ἐνορίας ὡς τῆς ἐν Χριστῷ οἰκογενείας τῶν, ἣ ὅποια θάλπει τούτους ὡς τὰ ἐαυτῆς τέκνα.

Δι' ὄλων αὐτῶν οἱ νέοι θὰ βοηθηθοῦν, ὥστε νὰ ἀποβοῦν ἄρτιοι ἄνθρωποι καὶ χριστιανοί, ἀναπτύσσοντες πνεῦμα ἀλληλεγγύης καὶ συνεργασίας μεταξύ των καὶ ἀποβαίνοντες οἱ φορεῖς τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.

Μεγάλη ἡ στιγμή διὰ τὴν ἐνορίαν μας, Μακαριώτατε. Ἐχρειάσθησαν προσπάθειαι πολλαὶ καὶ κόποι καὶ μόχθοι πολλοὶ πολλῶν καὶ ἀγαπητῶν συνεργατῶν καὶ ἐνοριτῶν τῆς ἐνορίας μας, διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτήν. Δόξα τῷ Θεῷ. Τὰ πάντα ὑπερενικήθησαν καὶ ἤδη εὐδρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον στιγμήν τῆς θεμελιώσεως τοῦ Κέντρου μας.

Εὐχαριστοῦμεν, ἐκ τῆς θέσεως ταύτης, θεομῶς πάντας τοὺς ἀγαπητοὺς ἐνορίας, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν θεομορογὸν ἀγάπην των συνέβαλον καὶ συμβάλλουν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Ἐπίσης, εὐχαριστοῦμεν τὸν κ. Δήμαρχον καὶ τοὺς Δημοτικοὺς Ἀρχοντας διὰ τὴν συμβολὴν των. Ἐλπίζομεν, ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ ἔχωμεν τὴν ἀπόλυτον συμπαράστασιν πάντων διὰ τὴν καλὴν καὶ ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τοῦ Κέντρου).

Τέλος, λαβὼν τὸν λόγον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Γερῶνυμος εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς πῶ μὲ πόσῃ συγκίνησιν παρακολουθῶ αὐτὴν τὴν τελετήν, διὰ τὴν θεμελιώσιν τοῦ πνευματικοῦ Κέντρου τῆς Νεότητος Χαλανδρίου. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς, ὅπου ἐνεκαινιάσθη ἓνα ἄλλο Κέντρον κοντὰ σας καὶ τώρα βάζομε τὸν θεμέλιον δι' ἓνα ἐξ ἀρχῆς εἰδικὸν κτίσμα, τὸ ὅποιον θὰ εἶναι ἀριερωμένον εἰς τὴν Νεότητα.

Θέλω νὰ ἀποταθῶ πρῶτα εἰς τοὺς νέους καὶ εἰς τίς νέες ποὺ βρίσκονται ἐδῶ καὶ ποὺ θὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Κέντρου αὐτοῦ. Θέλω νὰ τοὺς πῶ, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς παλαιότερας γενεᾶς, ὅτι αἰσθανόμεθα ἓνα χρέος ἀπέναντί των. Ἐνα χρέος τῆς παλαιότερας γενεᾶς, τὸ ὅποιον αὐτὴν τὴν στιγμήν προσπαθοῦμε νὰ ἐκπληρώσωμεν εἰς τὸν χῶρον αὐτόν.

Βέβαια, ἴσως ἤμποροῦν νὰ ποῦν οἱ παλαιότεροι, ὅτι πολλὰ ἔχομε δώσει. Καὶ πράγματι ἡ παλαιότερα γενεά, ὅσονδήποτε καὶ ἂν μᾶς κατηγορῇ ἢ νεώτερα, ὅτι ἔχομεν πολλὰς ἐλλείψεις, καὶ ἔχομεν ἀσφαλῶς, ἐν τούτοις ἢ γενεά μας δὲν ἔδωσεν ὀλίγα. Καὶ δταν τὰ δίδῃ, εἰς τὸ σύνολον, τὰ δίδει κυρίως εἰς τοὺς νέους καὶ τίς νέες ποὺ θὰ ἔλθουν νὰ μᾶς διαδεχθοῦν. Παρ' ὅλα αὐτά, ὑπάρχει τὸ

μεγάλο αυτό χρέος, ή νεότης να έχη κάπου ένα αποκούμπι, κάτι τὸ ὁποῖον θὰ εἶναι δικό της ξεχωριστά, ἀλλὰ καὶ τὸ ὁποῖον θὰ τῆς ἐξασφαλίσῃ τὸν δρόμον τῆς ἐπιτυχίας, τὸν δρόμον τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὴν ζωὴν, τὴν ἀτομικὴν καὶ γενικώτερον τὸν δρόμον τῆς εὐτυχίας τοῦ καθενὸς.

Αὐτὸ θὰ εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ Κέντρου αὐτοῦ, δηλαδὴ ἡ παλαιότερα γενεὰ θὰ προσφέρῃ εἰς τὴν νεωτέραν τὴν δυνατότητα νὰ προχωρήσῃ ὄχι μόνον ἄνετα, ὄχι μόνον εὐχάριστα, ἀλλὰ καὶ σίγουρα. Διότι Κέντρα, ποὺ νὰ δίδουν κάποια ἄνεση καὶ ἴσως μίαν στιγμιαίαν εὐχαρίστησιν, ἤμπορεῖ νὰ ὑπάρχουν πολλά. Ἀλλὰ δὲν εἶναι πάντα Κέντρα, ποὺ ἤμποροῦν ταυτοχρόνως νὰ ἐξασφαλίσουν καὶ τὴν βεβαιότητα διὰ μίαν σταθερὰν πρόοδον, διὰ μίαν πρόοδον ἢ ὁποῖα δὲν θὰ έχη κατόπι ἀπογοητεύσεις καὶ θρήνους.

Λοιπὸν, μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις καὶ κάτω ἀπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν παίνομεν, ὄχι μόνον ὡς σύμβολον αὐτῆς τῆς στιγμῆς, ἀλλὰ καὶ ὡς μίαν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἃς εὐχρηθώμεν ὅπως τὸ Κέντρον, τὸ ὁποῖον θεμελιώνεται σήμερον, ἐκπληρώσῃ 100% τὸν σκοπὸν του. Καὶ ὅλοι ὅσοι ἐβοήθησαν μέχρι τώρα ἢ θὰ βοηθήσουν, ἐλπίζω πὺς θὰ βοηθήσουν πάρα πολύ, ἃς βλέπουν τὸ Κέντρον αὐτό, ἃς τὸ χαίρωνται καὶ ἃς ξεύρουν ὅτι οἱ κόποι τους εἶναι δοσμένοι μὲ ἀπλοχεριά μὲν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀπόδοσιν πραγματικὴν καὶ πλουσίαν.

Τὸ εὐχομαι μὲ ὄλην μου τὴν καρδιά, ἐνῶ ταυτοχρόνως εὐχομαι τὸ παράδειγμα τὸ ἰδικόν σας νὰ τὸ μιμηθοῦν καὶ ἄλλαι ἐνορίαι καὶ ἄλλαι περιφέρειαι, ὄχι μόνον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς πατρίδος μας.

Θὰ εἶναι μία ἀπόδοσις τοῦ χρέους τῆς παλαιότερας γενεᾶς πρὸς τὴν νεωτέραν γενεάν, ὄχι μόνον εἰς τὸ χῶρον αὐτῆς τῆς ἐνορίας, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα. Τὸ εὐχομαι αὐτὸ μὲ ὄλην μου τὴν ψυχὴν».

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἔθεσε τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ νέου Κτιρίου, πάντων εὐχρηθέντων ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς, ἐδόθη δεξίωσις εἰς τὸ Δημαρχεῖον. Ἐγμνοὺς καὶ ἐπικαιρα ἄσματα ἔψαλεν ἡ 30μελὴς νεανικὴ χορωδία τοῦ Ναοῦ.

Ἱερεὺς ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

ΚΑΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ

1. Προέλευσις καὶ ἔκτασις τῶν δεισιδαιμονιῶν.

Μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας δυσκολίας, τὰς ὁποίας συνήνητησεν ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὰ πρῶτά του βήματα, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ ἀντιμετωπίζη μέχρι καὶ σήμερα, ὑπῆρξαν αἱ δεισιδαιμονίαι καὶ αἱ προλήψεις τῶν ἀνθρώπων. Διὰ νὰ διαδοθῇ καὶ ἐμπεδωθῇ ὁ χριστιανισμὸς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ κατεδαφίσῃ τὸ παλαιὸν εἰδωλολατρικὸν οἰκοδόμημα καὶ νὰ θεμελιώσῃ εἰς τὴν θέσιν του ἄλλο καινουργές, στερεὸν καὶ ἀληθές. Ἐπρεπε ἀπὸ τὸν ψυχικὸν ἀγρὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐκρίζωσῃ τὰ ἄγρια ζιζάνια, νὰ ξεκαθαρίσῃ τοὺς τριβόλους καὶ τὰ ἀγκάθια καὶ νὰ σπείρῃ τὸν γνήσιον καὶ ἀληθινὸν σπόρον τοῦ Ἐυαγγελίου. Αἱ εἰδωλολατρικαὶ ἰδέαι καὶ συνήθειαι ἀπετέλεσαν ἀνεκαθεν μέγα ἐμπόδιον διὰ τὴν πλήρη ἀποδοχὴν καὶ ὀρθὴν κατανόησιν καὶ βίωσιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Καὶ σήμερα ἀκόμη αἱ ἰδέαι αὗται κρατοῦν τὸν ἀνθρωπὸν δέσμιον καὶ δούλον τῶν πλέον παραλόγων καὶ ἀπιθάνων προλήψεων, αἱ ὁποῖαι φθάνουν μέχρι φετιχισμοῦ καὶ τοτεμισμοῦ πρωτογόνου μορφῆς... Δὲν εἶναι ζήτημα μορφώσεως καὶ γνώσεως μόνον. Εἶναι ζήτημα, κυρίως, ψυχολογικὸν καὶ ἀφορᾷ τὴν συνείδησιν καὶ τὴν θρησκευτικὴν λειτουργίαν τοῦ ἀνθρώπου. Δυνατὸν ἕνας νὰ εἶναι ἐπιστήμων καὶ διανοούμενος, νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν ἔρευναν καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ διαστήματος, μὲ τὴν καταπολέμησιν τοῦ καρκίνου, μὲ τὴν ἀτομικὴν ἐνέργειαν κλπ., καὶ ὅμως ὁ κορυφαῖος αὐτὸς ἐπιστήμων καὶ διανοούμενος νὰ εἶναι, ὡς πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, «νήπιον», νὰ πιστεύῃ, κατὰ τρόπον πρωτογονικόν, ὅτι τὸ προσωπικὸν του μέλλον καὶ ἡ τύχη του ἐπηρεάζονται καὶ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἕνα σκόρδον ἢ ἕνα πέταλλον, νὰ καταφεύγῃ μὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ μαγικὰ βότανα καὶ εἰς τὴν μαντεῖαν, εἰς τὰ ὠροσκοπία καὶ τοὺς ἀστερισμοὺς καὶ τοὺς καζαμίας, εἰς τὴν συνταγὴν καὶ τὰς ἀποκαλύψεις» μιᾶς τσιγγάνας ἢ μιᾶς θρησκομανοῦς δραματιστρίας καὶ εἰς ἄλλα, σατανικῆς ἐμπνεύσεως καὶ προελεύσεως, ἀγυρτικὰ τεχνάσματα.

Ὁ ἱστορικὸς Πλούταρχος λέγει ὅτι «δεινὸν τὸ τῆς δεισιδαιμονίας σκότος, ἐμπεσόντος ἀνθρώπου συγχέει καὶ τυφλῶσαι

λογισμούς ἐν πράγμασι μάλιστα λογισμοῦ δεομένοις». Πράγματι, ἡ δεισιδαιμονία προκαλεῖ σκοτισμόν, σύγχυσιν καὶ τύφλωσιν καὶ τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς λογικῆς, διότι ὁ δεισιδαίμων ἀνησυχεῖ, φοβεῖται καὶ ταρασσεται διὰ πράγματα ἀνύπαρκτα καὶ φανταστικά, «ἐκεῖ ἐδειλίασε φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος» (Ψαλμ. 13,5). Φαντάζεται τὸν ἑαυτὸν του κυκλωμένον καὶ καταδιωκόμενον ὑπὸ ἀοράτων δυνάμεων, τὰς ὁποίας προσπαθεῖ νὰ ἀπομακρύνῃ μὲ διάφορα μαγικά μέσα. Αἱ ιδέαι αὐταὶ εἶναι ἀκόμη, δυστυχῶς, βαθύτατα σφηνωμένοι καὶ ριζωμένοι εἰς τὰ ὑποσυνείδητα στρώματα πολλῶν ἀνθρώπων καὶ φανερώνουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπελευθερωθῆ ἀπὸ τὰ πρωτόγονα δεσμὰ τῶν προλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν, δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸ πλέγμα τοῦ φόβου, τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς δουλείας... Πιστεύει εἰς τὰ «ποδαρικά» καὶ τὰ «χειρικά», εἰς τὰς «προστατευτικάς» καὶ «θρησκευτικάς» ιδιότητας μαγικῶν ἀντικειμένων καὶ ἐνεργειῶν. Τὸν συνέχει ἡ ἀγωνία καὶ ὁ φόβος τοῦ ἀγνώστου, ἡ περιέργεια τοῦ ἀποκρυφισμοῦ, ἡ ἀόρατος καὶ μυστηριώδης ὑπαρξίς καὶ ἐπίδρασις ἀγαθοποιῶν ἢ φθοροποιῶν δυνάμεων, ἡ κυριαρχία κακῶν καὶ πονηρῶν πνευμάτων, τὰ ὁποῖα κατευθύνουν δῆθεν καὶ ἐλέγχουν τὴν μοῖραν καὶ τὰ πεπερωμένα τοῦ ἀνθρώπου... Ὑπάρχουν πλεῖστοι ἄνθρωποι, ποικίλης βαθμίδος ἐπιστημονικῆς καὶ κοινωνικῆς μορφώσεως, οἱ ὁποῖοι εἶναι πρόθυμοι καὶ ἔτοιμοι νὰ ἐφαρμόσουν, μὲ τυφλὴν πειθαρχίαν καὶ ἀκρίβειαν, τοὺς «χρησμούς» καὶ τοὺς ἔξορκισμούς οἰασδήποτε θρησκομανοῦς καὶ νὰ προσφέρουν εἰς τὸν τυχόντα ἀνατολίτην μάγον κάθε «λατρείαν» καὶ «θυσίαν», διὰ νὰ πληροφορηθοῦν τὰς βουλάς καὶ τὰ σχέδια τῶν μαγικῶν δυνάμεων καὶ θεοτήτων...

2. Αἱ δεισιδαιμονίαι ἀποτελοῦν νοσηρὸν φαινόμενον.

Ἡ ἑκτασις, ἡ ποικιλία καὶ ἡ βαθύτης τῶν προλήψεων καὶ τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν εἶναι τεραστία καὶ δημιουργεῖ πολλάκις ψυχολογικὰς διαταραχὰς καὶ συγκρούσεις. Πρόκειται περὶ νοσηρὰς πίστεως καὶ παραμορφωμένης θρησκευτικότητος. Διότι ὁ δεισιδαίμων πάσχει, κατὰ βάθος, ἀπὸ «θρησκευτικὴν καταδιώξιν» καὶ ἔχει περιδεῆ συνείδησιν. Πολλοὶ θεωροῦν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πίστεως ὡς βαθυτάτην θρησκευτικότητα καὶ γνησίαν εὐσέβειαν πρὸς τὸν Θεόν. Πρόκειται ὁμως περὶ ψυχολογικοῦ φαινομένου παθολογικῆς μορφῆς, νοσηρὰς καταστάσεως καὶ ἀνωμάλου ἐκδηλώσεως. Δι' αὐτὸ

ἀκριβῶς ἀπαιτεῖται ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας μακρά, συνεχῆς καὶ ὑπομονητικὴ ἐργασία πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀγνοίας καὶ διάδοσιν τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας. Τὸ δυσίατον τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐργασίας περιγράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος διὰ τῶν ἐξῆς: «Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν παρ' ἀνθρώποις, ὡς συνηθείας παλαιᾶς τυραννίς. Οὐδὲν γὰρ οὕτω θορυβεῖ ψυχὴν, κἂν ἐπὶ χρησίμῳ τινὶ γίνηται, ὡς καινοτομεῖν τι καὶ ξενίζειν καὶ μάλιστα ὅταν περὶ λατρείας καὶ περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης τοῦτο γίνηται. Πόσους καὶ νῦν ὁρῶμεν ἀνθρώπους ἀπὸ προλήψεως κατεχομένους ἐν ἀσεβείᾳ...» (Ὁμιλ. 7ῃ πρὸς Κορ. Α'). «Ὅπου καὶ ὅταν ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ὑπῆρξεν ἀληθῆς καὶ γνησίᾳ ἐκδήλωσις ἐσωτερικῶν βιωμάτων, ἐκεῖ ἐπετελέσθησαν θαύματα πνευματικῆς προόδου καὶ ἀναγεννήσεως, ἔργα ἡρώισμοῦ καὶ πολιτισμοῦ. Ὅπου ὅμως ἐξέπεσεν αὕτη εἰς τυπολατρίαν καὶ δεισιδαιμονίαν, ἐπηκολούθησεν ἡ παρακμὴ, ὁ μαρασμὸς καὶ ἡ κατὰπτωσις. Κάθε ὅμως προσπάθεια πρὸς ταχείαν καὶ βιαίαν ἀπρότελεσματα. Μόνον μὲ μακρὰν καὶ συνεχῆ διαφώτισιν καὶ διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ εἶναι δυνατὸν νὰ διαλυθῇ τὸ πνευματικὸν σκότος τῆς δεισιδαιμονίας. Αἱ δεισιδαιμονίαι ὁμοιάζουν μὲ τὸ μετάλλευμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἀφέλιμος καὶ πολύτιμος ὕλη εἶναι ἀναμεμιγμένη καὶ ἐνωμένη μὲ ξένας καὶ ἀχρήστους οὐσίας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἀποχωρισθοῦν καὶ νὰ ἀποβληθοῦν, ὥστε νὰ ἀπελευθερωθῇ τὸ καθαρὸν καὶ εὐγενὲς μέταλλον. Εἰς τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων (Ματθ. 13,24), παρατηροῦμεν ὅτι τὰ ἡμέρα καὶ καρποφόρα στάχυα συνυπάρχουν καὶ συζοῦν μὲ τὰ ἄγρια ζιζάνια, τῶν ὁποίων ὁ χωρισμὸς καὶ ἡ ἐκρίζωσις ἀποτελεῖ ἔργον δυσχερέστατον. Κατὰ παρόμοιον σχεδὸν τρόπον καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι εἶναι ἀναμεμιγμέναι μὲ τὰ ὑγιᾶ καὶ γνήσια θρησκευτικὰ στοιχεῖα.

3. Τὸ ὑλικὸν καὶ συμβολικὸν εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ὁ συμβολισμὸς. Τὸ βαθύτατον περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ ἡ ὑπερφυσικὴ οὐσία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐκφράζονται καὶ μεταδίδονται, ἐρμηνεύονται καὶ κατανοοῦνται μόνον μὲ ὑλικά καὶ αἰσθητὰ σύμβολα. Ὅλη ἡ μυστηριακὴ καὶ τελετουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας κυριαρχεῖται ἀπὸ τὸ στοιχεῖον τοῦ συμβολισμοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον ὑλοποιεῖται, ἐκφράζεται καὶ μεταδίδεται ἡ Θεία Χάρις καὶ ἐξωτερικεύονται καὶ ἐκδηλοῦνται τὰ θρη-

σκευτικά βιώματα και συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν εἶναι μόνον ἀεωρητικὴ πίστις, οὔτε ἀφηρημένος φιλοσοφικός στοχασμός καὶ διανοητικὴ ἔξαρσις, ἀλλ' εἶναι αἰσθητὴ πραγματικότης καὶ ὕλικὴ ἐπαφὴ καὶ συμμετοχὴ τοῦ ὅλου ψυχοσωματικοῦ ἀνθρώπου. Ὑλὴ καὶ πνεῦμα, σύμβολον καὶ πραγματικότης, τύπος καὶ οὐσία εἶναι ἀρμονικῶς ἐνωμένα καὶ ἀρρήκτως συνδεδεμένα, ἀδύνατος δὲ καὶ ἀκατανόητος ὁ διαχωρισμός αὐτῶν καὶ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἐνὸς στοιχείου ἄνευ τοῦ ἄλλου. Ἡ ἀρμονικὴ καὶ ἀδιάσπαστος αὐτὴ σύζευξις καὶ συνύπαρξις καὶ συνεργασία ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς τελετουργικῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας μας. Βεβαίως, ἰσχύει πάντοτε ἡ διακήρυξις τοῦ Κυρίου ὅτι «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας Αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» (Ἰω. 4, 24). Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν βασικὴν αὐτὴν ἀρχήν, διότι οὐδέποτε ἔδωκεν ὕλιστικὴν ἢ μαγικὴν ἢ εἰδωλολατρικὴν ἀξίαν εἰς τὰ σύμβολα. Τὰ σύμβολα ἀποτελοῦν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοήν τῆς ψυχῆς καὶ συνδέουν τὸ ὄρατὸν μὲ τὸ ἀόρατον, τὴν ὕλην μὲ τὸ πνεῦμα, τὸ ἀνθρώπινον μὲ τὸ θεῖον, τὸ παροδικὸν μὲ τὸ αἰώνιον, τὸ φθαρτὸν μὲ τὸ ἀφθαρτον. Τὰ ἱερά σύμβολα τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι νεκρά σχήματα καὶ ἄψυχα ἀντικείμενα, οὔτε αὐθαίρετα ἐπινοήματα καὶ κατασκευάσματα. «Ὅλα εἶναι ἠζωηφόρα» καὶ «ἀδεδεμένα τῷ πνεύματι». Ὁ τίμιος Σταυρός, αἱ ἱεραὶ εἰκόνες, τὰ ἅγια Λείψανα, τὰ ἱερά σκεύη, τὰ λειτουργικὰ ἄμφια, τὸ θυμίαμα, τὸ κερὶ, τὰ ἔξαπτέρυγα κλπ., αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι καὶ τελεταί, τὰ ὕλικὰ στοιχεῖα τῶν Μυστηρίων καὶ πλῆθος μέγα ποικίλων ἄλλων ἀλληγορικῶν πραγμάτων καὶ σχημάτων, ἀποτελοῦν τὴν μυστικὴν γλῶσσαν τῆς ψυχῆς, μὲ τὴν ὁποῖαν ὁμιλεῖ αὐτὴ καὶ ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν Θεόν. Ἀποτελοῦν μέσα μεταδόσεως τῆς Θείας Χάριτος καὶ ὄργανα ἀγιασμοῦ καὶ σωτηρίας. Δὲν ἔχουν ἀπλῶς καλλιτεχνικὴν ἢ αἰσθητικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν. Περιλείουν τὰ σύμβολα θυσίας καὶ θαύματα καὶ ψυχικὰ βιώματα, ἡρωϊσμοὺς καὶ κατορθώματα τῆς πίστεως, δόξες καὶ μεγαλεῖα τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὰ συνδέουν ὀργανικὰ τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρόν, αὐτὰ μορφοποιοῦν καὶ αἰσθητοποιοῦν τὸ πνεῦμα. Θέτουν εἰς κίνησιν τὴν ψυχὴν, περιφρουροῦν καὶ συγκρατοῦν τὴν πίστιν. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπέδιδε πάντοτε μεγάλην ἀξίαν εἰς τὰ σύμβολά της. Διότι ἀποτελοῦν τὰ ἐποπτικὰ μέσα τῶν Μυστηρίων καὶ τῆς διδασκαλίας της, πρακτικὴν ἀναπαράστασιν τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν τῆς σωτηριώδους πίστεως. Χωρὶς νὰ μεταπίπτῃ εἰς τὴν εἰδωλολατρικὴν καὶ τὴν μαγείαν, μακριὰ ἀπὸ ἐξεζητημένης ὑπερβολῆς καὶ ἐκτροπᾶς, χρησιμοποιοεῖ αὐτὰ μὲ σεβασμὸν καὶ εὐλάβειαν εἰς ὅλας τὰς λατρευτικὰς καὶ τελετουργικὰς ἐκδηλώσεις

Τ Ο Π Ρ Ο Σ Ο Ν . . .

Πολὺς γίνεται λόγος γιὰ τὰ προσόντα τῶν ἐφημερίων. Ὁ καθένας ἀπὸ τὴν σκοπιά του ἀναζητεῖ τὸ πρέπον καὶ ὅπως τὸ πιστεύει, τὸ ἐπιβάλλει, ἐὰν ἤμπορῇ. Ἔτσι, πότε γραμματικά καὶ πότε τυπικά προσόντα ἔρχονται στὴν ἐπιφάνεια, με ἀποτέλεσμα νὰ ὀλιγοστεύῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων καὶ ν' ἀπομένουν ἀλειτούργητα τὰ θυσιαστήρια, παρὰ τίς θερμὲς ἐκκλήσεις τῶν ὑπευθύνων.

Σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀναζήτησι, ποὺ εὐσυνείδητα διεξάγεται, τὸ βασικὸ προσόν, γιὰ τὴν ἀνάδειξι τοῦ ἀξίου λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου, βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὰ ψυχρὰ κείμενα. Βρίσκεται στὴν πίστι, στὴν τυφλὴ ἀφοσίωσι σ' Ἐκεῖνον, στὴν «κλήσι» — με Ἡ — γιὰ τὴν μεγάλη ὑπηρεσία καὶ ὄχι ἀπλῶς στὴν κλίσι — με γιώτα — πρὸς τὰ ἱερατικά.

Αὐτὲς οἱ σκέψεις με κάνουν νὰ θυμηθῶ τὴν ἱστορία ἐνὸς ἀπλοϊκοῦ ἀνθρώπου, ἐνὸς ἱερέως τοῦ χωριοῦ, ὅπως ἀκριβῶς μοῦ τὴν μετέδωκαν τὰ πατρικά χεῖλη.

* * *

Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, στὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 19ου αἰῶνος, ζοῦσε στὴ Χίο ἕνας ἀπλοϊκὸς παπᾶς, ἐφημέριος τοῦ φτωχικοῦ χωριοῦ τῶν Αὐγωνύμων (Εὐωνύμων, τοῦ Προβατείου Ὀρους). Δὲν εἶχε καμμιά ἰδιαίτερη γραμματικὴ μόρφωσι. Ζοῦσε στὴν ἐποχὴ ποὺ γραμματιζόμενος ἦταν ἐκεῖνος, ποὺ ἀρχί-

---

της. Κάθε μονομερὲς ἔξαρσις τοῦ ἐνὸς στοιχείου εἰς βάρους τοῦ ἄλλου ὀδηγεῖ εἰς πλάνην καὶ αἴρεσιν. Ὑλικὸν καὶ πνευματικὸν στοιχεῖον εἶναι πάντοτε ἐνωμένα καί, ὑπὸ τὴν εὐθύνην καὶ τὴν καθοδήγησιν τῆς Ἐκκλησίας, προσφέρονται εἰς τὸν ἀνθρώπον ὡς μία ἐνότης. Ὅπως διὰ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν λέξεων μεταδίδονται αἱ ἰδέαι καὶ αἱ σκέψεις τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι καὶ διὰ τῶν ὑλικῶν μέσων τῆς λατρείας μεταδίδεται ἡ θεία Χάρις. Ἄλλ' ὁ χριστιανὸς ὀφείλει νὰ κατανοῇ, νὰ οικειοποιῆται καὶ νὰ καρποῦται τὴν θείαν Χάριν καὶ ὄχι νὰ ἀρκῆται εἰς τοὺς τύπους καὶ εἰς τὰ ὑλικά μέσα, τὰ ὁποῖα, αὐτὰ καθ' ἑαυτά, χωρὶς τὴν οὐσίαν, εἶναι ἀχρηστοὶ καὶ νεκρά. Ἀποτελοῦν γέφυρα καὶ μέσον ἐπικοινωνίας με τὴν ἀλήθειαν, εἶναι τὰ φύλλα τοῦ δένδρου καὶ ὄχι ὁ καρπός.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

ζοντας από την Ὀκτώηχο, προβιβαζόταν στην ἀνάγνωσι τοῦ Ψαλτηρίου καὶ κατέληγε στὸν Ἀπόστολο. Φορῶντας τὴν νησιώτικη βράκα μὲ τὴν φουφούλα καὶ τὰ τσαρούχια του καὶ μὲ μόνο διακριτικὸ πάνω στὸ κάτασπρο κεφάλι ἓνα καλουπάκι, ἀντὶ τῆς γνώριμης φέσας, ἀπησχολεῖτο, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι χωριανοὶ του, στὴν καλλιέργεια τῆς μάννας γῆς καὶ μόνον ὅταν τὸ καλοῦσε τὸ Ἑορτολόγιο ἢ οἱ θρησκευτικὲς ἀνάγκες τοῦ ποιμνίου του, σκέπαζε τὴν νησιώτικη ἐμφάνισί του μὲ τὰ ἱερά ἄμφιά του, φτωχικὰ κι' αὐτὰ καὶ τριμμένα ἀπὸ τὴν πολυκαίρια.

Τὸ πνευματικὸ του ποιμνιο, φτωχὸ κι' αὐτὸ σὲ ἀριθμὸ καὶ σὲ ὕλικά ἀγαθὰ, ἦταν, στὸ σύνολό του, ἀγράμματο. Εἶχε φοιτήσει μόνον στὴν Σχολὴ τοῦ Φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ διδαχθῆ, ὅπως καὶ οἱ πρόγονοί του, τὴν Πίστι τῶν Πατέρων, αὐτὴ πού μέσα στὴν φοβερὴ σφαγὴ τοῦ 1822 ἀπότηρεψε τὸ Χιακὸ Λαὸ ἀπὸ τὴν ἐξομωσία. Ἀφοσιωμένο σ' ὅλα αὐτὰ, ἤξερε τὸ Εὐαγγέλιο μόνο ἀπ' ὅσα μπορούσε νὰ καταλάβῃ στὴν Ἑκκλησία, σὲ γλῶσσα σχεδὸν ἀκατάληπτη. Δὲν τολμοῦσε νὰ τὸ ἐγγίση κἄν, καὶ τόβαζε, ὅταν τὸ εἶχε, μαζί μὲ τὰ εἰκονίσματα, ἐκεῖ πού νύχτα καὶ μέρα, χειμῶνα-καλοκαίρι, σὲ θλίψεις καὶ σὲ χαρές, ἄναβε ἀκοίμητο καὶ προστατευτικὸ τὸ καντηλάκι, θυσία εὐσεβείας.

Ὅταν λειτουργοῦσε ὁ Παπα-Γιώργης, γινόνταν ἓνα μὲ τὸν Χριστό. Ποιὰ σημασία εἶχε πού δὲν εἶχε διπλώματα; Ὅταν στίς μεγάλες μέρες τῶν Παθῶν διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο, «συνεσταυροῦτο» μὲ τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Ἐπασχε, στέναζε, δάκρυζε, παρεπονεῖτο.

— Ἄχ! Τὸν καμμένο τί τράβηξενε γιὰ μᾶς!...

Καὶ ὅταν παρακολουθοῦσε τὸ διάβασμα τοῦ Συναξαριοῦ, ἀκουμπισμένος στὴν ὠραία Πύλη, γιὰ νὰ ἴλαφρῶνῃ τὰ κουρασμένα μέλη του, μέρδευε συχνὰ τὸ νόημα, χάρις στὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά, καὶ πίστευε πῶς «ξίφει» ἢ «πυρὶ ἐτελειοῦτο» ὄχι ὁ ἱστορούμενος μάρτυς, ἀλλ' αὐτὸς πού τὸν τυραννοῦσε, ὁ διώκτης τοῦ Ἁγίου καὶ τότε, γεμάτος ἱκανοποίησι, προσέθετε:

— Τέτοιος ποῦσουνα, καλὰ σοῦ κάνανε!...

Μέσα στὴν καρδιὰ αὐτοῦ τοῦ ἀσήμου καὶ ἀγραμμάτου παπᾶ τοῦ χωριοῦ, βρισκόνταν θρονιασμένος ὁ Χριστός. Κάποιο Μεγάλο Σάββατο, μετὰ τὴν ἰ. ἀκολουθία, ἔσφαξε κι' αὐτὸς, ὅπως κι' οἱ ἄλλοι χριστιανοί, τὸ πασχαλινὸ ἀρνάκι, γιὰ τὴν πατροπαράδοτη πανδαισία. Τὸ καθάρισε καὶ τὸ κρέμασε, ἔτοιμο γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ στὴν παπαδιά του. Ἐτοιμαζότανε νὰ κρεμάσῃ καὶ

τὴν συκωταριά, ὅταν ξάφγου εἶδε νὰ τὸν κοιτάζη τὸ θλιμμένο μάτι μιᾶς συφοριασμένης ἄρρωστης γειτόνισσας, ποῦ μέσα στὴν ἀπέραντη φτώχεια τῆς, τὴν μεγάλη αὐτὴ μέρα θά ᾿μενε χωρὶς μυραδιά κρέατος, μέσα στὴν ἐρημιὰ τῆς ἀνημποριᾶς τῆς. Ὁ παπα-Γιώργης δὲν δίστασε. Πῆρε τὴν συκωταριά καὶ τῆς τὴν ἔδωσε. Δὲν τοῦ ἦταν ἄγνωστη ἡ ματιὰ τῆς. Μέσα σ' αὐτὴν εἶδε τὸν Ἀφέντη τοῦ τὸν Χριστό, Αὐτὸν γιὰ τὸν ὁποῖον ὅλη τὴν Μεγάλη Ἑβδομάδα ὑπέφερε καὶ στέναζε...

Σὲ λίγο, ὅμως, κατέφθασε ἡ κυρὰ-παπαδιά... Πῆρε τὸ ἀρνάκι καὶ ἀναζήτησε καὶ τὴν συκωταριά, γιὰ τὴν παρασκευὴ τῆς ... «μαγειρίτσας».

— Ποῦ εἶναι ἡ συκωταριά, παπᾶ μου;..

—...Ἐν εἶχενε!... τῆς ἀπάντησε ξερά...

Ἡ παπαδιά, ὅμως, δὲν μπορούσε νὰ πιστέψη, μὲ τόση εὐκολία, στὰ σημεῖα καὶ στὰ τέρατα καὶ σὲ ἀρνιά χωρὶς ... πνεμόνια καὶ συκώτι!

— Πῶς ἐν εἶχενε;

— Ὅταν σοῦ λέω ἐν εἶχενε... Ἐν εἶχενε... Διαβόντρου κόρη..

Τί νὰ κάνη ἡ κακομοίρα ἡ παπαδιά — καὶ τὸ στανιὸ ὁ Θεὸς τὸ ᾿κανε! — τὰ μάζωξε καὶ ἔφυγε. Ἡ μαγειρίτσα τῆς ἐθυσιάσθηκε. Κι' αὐτὴ κατάλαβε πῶς καὶ ποῦ.

*
*
*

Σ' αὐτὸ τὸ «ἐν εἶχενε», σ' αὐτὴ τὴν τυφλὴ ἀφοσίωσι σ' Ἐκεῖνον καὶ στὸ παράγγελμα τῆς Ἀγάπης, στὸ πνεῦμα τῆς θυσίας βρίσκεται τὸ πρῶτο, τὸ βασικὸ προσὸν τοῦ Ἑφημερίου. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ἔκανε ἐκεῖνον τὸν πραγματικὰ ταπεινὸ χωρικὸ ἱερέα, Λειτουργὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου.

Ποιὰ σημασία ἔχουν τὰ γράμματα καὶ τὰ διπλώματα, ὅταν αὐτὸ τὸ βασικὸ προσὸν δὲν ὑπάρχει; Αὐτὰ εἶναι μηδενικά, ποῦ τότε μόνον δημιουργοῦν μεγάλους ἀριθμούς, ὅταν προστίθενται στὸν μεγάλον ἀκέραιο, τὸ βασικὸ προσὸν, ποῦ εἶχε ὁ φτωχὸς ἐκεῖνος παπᾶς τοῦ χωρίου τῶν Αὐγωνύμων τῆς Χίου.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗΣ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ δ. Θ.

(1876 - 1938)

Ο ΑΠ' ΑΜΒΩΝΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Φίλε Κύριε Σακελλαρίου,

Μετὰ χαρᾶς ἐπληροφορήθην κατὰ τὴν ἐν Λουτρακίῳ γνωριμίαν μας, ὅτι ἀσχολεῖσθε περὶ τὰ κατάλοιπα τοῦ ἀλησμόνητου φίλου μου ἀρχιμανδρίτου Θεολόγου Παρασκευαΐδου. Ἐἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸν γνωρίσω κατ' ἀρχὰς ὡς φοιτητῆς εἰς τὸν παρὰ τὴν Ὀμόνοιαν Ἰ. Ναὸν τοῦ Ἀγ. Κωνσταντίνου, ὡς διάκονον ὑπὸ Ἐφημέριον τὸν πατέρα μου κατὰ τὰ ἔτη 1906-1910, ὅτε ἐμεσουράνει ἐκεῖ ὡς πρωτοψάλτης ὁ Ἰωάννης Θ. Σακελλαρίδης, τὸν ὁποῖον συνωδεύαμεν ἀμφοτέροι μετὰ τοὺς θερινούς Ἑσπερινούς εἰς περίπατον μέχρι τοῦ Σταδίου, ἀπλήστως διδασκόμενοι παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποθησαυρίζοντες γνώσεις ὄχι μόνον ἑμνογραφικὰς, ἀλλὰ καὶ φιλολογικὰς, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀναφέρω καὶ εἰς τὸ Γερμανιστὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Echterferlag βιβλίον μου περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ γνωριμία αὕτη μετὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἀρχιμανδρίτου ὑπῆρξε πολύτιμος δι' ἐμὲ διὰ τὸν χρόνον τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λειψίας σπουδῶν μου (1912-1914), ὅπου οὗτος ὑπῆρξεν ὁ πολυτιμότερος φίλος μου καὶ πνευματικὸς μου πατήρ. Ἄνθρωπος ἐξαιρετος, λειτουργὸς ἄριστος καὶ πνευματικὸς πατήρ πολυτίμους ὑπηρεσίας παρασχὼν εἰς τὴν πατρίδα καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὡς Διευθυντῆς τοῦ ἐν Σάμῳ Ἱεροδιδασκαλείου τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, ἀλλὰ καὶ ἐν Γερμανίᾳ. Προσεπάθησα ἐπανειλημμένως, συμφωνούντων καὶ τῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ συναδέλφων μου, νὰ τὸν χρησιμοποιήσωμεν ὄχι μόνον εἰς τὸν Πανεπιστημιακὸν Ναὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Σχολὴν μας, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν μᾶς ἐπέτρεψε, δυστυχῶς, ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας του.

Χαίρω καὶ συγχρόνως παρηγοροῦμαι, διότι ἀσχολεῖσθε μὲ τὴν δημοσίευσιν ἀνεκδότων ἢ καὶ ἐξαντληθέντων ἐντόπων ἔργων του,

ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν ὁποίων πιστεύω, ὅτι πολλὰ ἔχει νὰ ὠφεληθῇ ὄχι μόνον ἡ σπουδάζουσα θεολογικὴ νεολαία, ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι θεολόγοι, ἱερωμένοι καὶ λαϊκοί.

Σᾶς συγχαίρω διὰ τὸ ἔργον, τὸ ὅποion ἀναλαμβάνετε εὐχόμενος καὶ ἐλπίζων πλήρη δικαίωσιν τῶν κόπων σας εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3ῃ Ὀκτωβρίου 1969

Μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐπάρχουν πνευματικοὶ ἐργάται, οἱ ὅποιοι, καίτοι εἰργάσθησαν ἀόκνως δι' ὅλου τοῦ βίου των ἐντὸς τοῦ Ἀμπελώνος τοῦ Κυρίου καὶ ἀπέδωκαν καρπὸν «ἐκατονταπλασίονα», παρέμειναν ὅμως εἰσέτι ἄγνωστοι καὶ παρεδόθησαν εἰς τὴν λήθην αὐτοὶ καὶ τὰ ἔργα των.

Τοῦτο ὀφείλεται κατὰ πρῶτον μὲν λόγον εἰς τὴν ἀθόρυβον καὶ ἄνευ τυμπανοκρουσιῶν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἐπέλεξαν οἱ ἴδιοι, ἐκ δευτέρου δὲ εἰς πλείστους ἀρνητικούς ἐξωτερικούς παράγοντας, ὅπως εἰς τὸν παραγκωνισμόν ἐκ μέρους τῶν ἀντιζήλων, εἰς τοὺς χαλεποὺς καιροὺς εἰς τοὺς ὁποίους ἔζησαν, εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαιούντων οικονομικῶν πόρων πρὸς παρουσίαν τῶν πνευματικῶν των προϊόντων καὶ εἰς πλῆθος ἄλλων ἐμποδίων.

Τοιοῦτος ἀφανὴς καὶ ἀκάματος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐργάτης καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιστήμης θεράπων ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐνταῦθα σκιαγραφούμενος ἀείμνηστος ἀρχιμανδρίτης Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης, ἀναπτύξας πολυσχιδῆ δράσιν, πρῶτος τιμηθεὶς τὸ 1907 μὲ τὸν τίτλον τοῦ Διδάκτορος τῆς Θεολογίας ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Διὰ τινὰς ἐκ τῶν μνημονευθέντων ὅμως λόγων δὲν ἔτυχε τῆς θέσεως, οἷα τῷ ἀνῆκεν, ἔνεκεν δὲ τούτου κατέλιπε τὸν παρόντα πρόσκαιρον καὶ φθαρτὸν κόσμον μὲ κάποιαν πικρίαν, βέβαιος ὅμως ὦν ὅτι θὰ παρακληθῇ («ἐν οὐρανοῖς»), ὅπου «πολύς» ἀναμένει ὁ μισθὸς ἀπάντων τῶν εἰς τὴν γῆν πενθούντων.

Σκοπὸς τῆς παρούσης μελέτης εἶναι νὰ γνωρίσωμεν τὴν παντελῶς λησμονημένην ταύτην προσωπικότητα ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου, ἀφοῦ ἐκτιμήσωμεν δεόντως τὸ ἠθικὸν τῆς ἀνάστημα καὶ τὴν πλουσίαν πνευματικὴν τῆς δημιουργίαν, ἀποκομίσωμεν τὸ ἀνάλογον προσωπικὸν ὄφελος.

Πλὴν τῶν ἐκδεδομένων ἔργων του, δι' ἕκαστον τῶν ὁποίων θὰ γίνῃ εἰδικὸς λόγος κατωτέρω, κατέλιπε καὶ ἱκανὰ ἀνέκδοτα καὶ λίαν ἀξιόλογα, τὰ ὁποῖα ἔχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν καὶ προτιθέμεθα συντομώτατα νὰ φέρωμεν εἰς φῶς, βέβαιοι ὄντες ὅτι ἀξιοποιούμεν ἓνα κεκρυμμένον θησαυρόν, δυνάμενον νὰ ὠφελήσῃ τὰ μέγιστα:

α) Πάντας τοὺς ἀσχολουμένους εἰδικῶς μὲ τὸν Πρακτικὸν τῆς Θεολογίας κλάδον, τὸν ὁποῖον μετὰ ἀκοιμήτου ζήλου καὶ ἀνυστάκτου φροντίδος ἐθεράπευσεν ὁ ἀείμνηστος.

β) Πάντας γενικῶς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὸ θεῖον κήρυγμα, πρὸς τοὺς ὁποίους παρέχει ἀφθόνους σοφὰς συμβουλὰς καὶ ὑποθήκας καὶ συγκεκριμένα ὑποδείγματα δι' ἀπάσας τὰς περιπτώσεις. (Κυριακάς, ἑορτὰς Ἁγίων, βαπτίσεις, γάμους, κηδείας, μνημόσυνα. Ἐπίσης θέματα Ἐθνικά, Κοινωνικά κ.ἄ.)

γ) Πάντας τοὺς θύραθεν ὁμιλητάς, διότι πολλὰ θὰ εἶχον νὰ δανεισθοῦν καὶ νὰ διδαχθοῦν. (Ὅπως π.χ. οἱ δικαστικοί, οἱ δικηγόροι, οἱ ὁμιληταὶ ἐν τοῖς Σχολείοις καὶ ἄλλαις εὐκαιρίαις).

καὶ δ) Πάντας τοὺς εὐσεβεῖς Χριστιανούς, τοὺς ὁποίους διδάσκει μὲ σύστημα καὶ μεθοδικότητα τὰς θείας ἀληθείας, τὰς ὁποίας καὶ μετουσιώνει εἰς βιώματα ἀποφεύγων τὰς πομπώδεις καὶ ἐξεζητημένας ἐκφράσεις καὶ τὰ εὐθηρὰ ρητορικὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα κτείνουν τὴν οὐσίαν.

Μέλλοντες νὰ ἐκδώσωμεν τὰ ἐν λόγῳ ἔργα, ἐκπληροῦμεν ἐν ταύτῳ καὶ τὸν ἔντονον καὶ διακαῆ πόθον τοῦ συγγράψαντος ταῦτα, διατυπούμενον ἐν τῇ πραγματείᾳ του «Πρακτικαὶ ὁδηγίαι καὶ ὑποθήκαι διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ Λόγου» (σελ. 7, ὑποσημείωσις) ὡς ἐξῆς: «Περὶ τὰ 16 ἡμῶν κηρύγματα (περὶ τοῦ ἱ. Χριστοῦ ὡς ἰδεώδους...) εἶναι εἰσέτι κατὰ δυσκληρίαν ἀνέκδοτα. Ἴσως εὐρεθῇ εὐσεβὴς καὶ εὐγενὴς τις προστάτης, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν τούτων καὶ ἄλλων πολλῶν κηρυγμάτων καὶ ὁμιλιῶν ἡμῶν κατὰ διαφόρους περιστάσεις...».

Ἄναφερόμενος δὲ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀπαγγελθέντων ἐπικηδείων λόγων λέγει ἐν τῇ ἑτέρᾳ πραγματείᾳ του «Ἡ

Ὁ Ἀρχιμ. ΘΕΟΛΟΓΟΣ Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

Βασίλισσα τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Βίβλῳ γυναικείου κόσμου», (σελ. 6 ὑποσημείωσις): «ἦν, σὺν Θεῷ, θά τυπώσωμεν, ἐλευθερίου ἐκδό-
του παρουσιασθέντος».

Ὁμοίως, ἐν τῇ πραγματεία του «ἡ ὀμιλία» (σελ. 51) σημειοῖ:
«Παραθέτομεν δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον τρία ὑποδείγματα·
Θεοῦ δ' εὐδοκούντος, θά προσπαθήσωμεν, ἐκ τῆς ἤδη ἐτοίμης
ὕλης, νὰ καταρτίσωμεν καὶ νὰ ἐκδώσωμεν προσεχῶς ὀλόκληρον
τοιαύτην ὑποδειγματικὴν σειρὰν ἐφ' ὅλων τῶν Κυριακῶν περι-
κοπῶν».

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφανὲς γίγνεται, ὅτι ἦσαν ἔτοιμα τὰ ἔργα
του πρὸς ἐκδοσιν καὶ ἄρα εἶχον λάβει τὴν τελικὴν καὶ ὀριστικὴν
των μορφήν.

Παρὰ ταῦτα ὅμως καὶ παρὰ τὸ συστηματικὸν τοῦ χαρακτή-
ρος του, ἡ πορεία ἐν τῇ ἐρευνῇ ἡμῶν δὲν ἐγένετο ἀνευ ἐμποδίων.
Ἡ ὁδός, τὴν ὁποίαν ἠκολουθήσαμεν, ἦτο ἀδιάνοικτος εἰσέτι, μηδε-
μιᾶς ἐργασίας ὑπαρχούσης περὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνδρός.
Δὲν δυνάμεθα ἐπίσης σήμερον νὰ ἀρυσθῶμεν πληροφορίας ἐκ τοῦ
Ἀρχείου τῆς Λειψίας. Οἱ πλεῖστοι ἐπιπροσθέτως ἐκ τῶν φίλων
καὶ στενῶν συνεργατῶν αὐτοῦ δὲν εὐρίσκονται πλέον ἐν ζωῇ.
Ἄλλὰ καὶ τὰ κατάλοιπα χειρόγραφα αὐτοῦ ὑπέστησαν, πρὸς τοὺς
ἄλλοις, σοβαρὰν φθορὰν ἢ διεσκορπίσθησαν καὶ ἰκανὸν μέρος τού-
των ἀπωλέσθη λόγῳ τῶν συχνῶν μεταφορῶν μετὰ τοὺς ταραχώ-
δεις ἐκείνους χρόνους, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τῆς παρελεύσεως ἡμί-
σεος περίπου αἰῶνος ἀπὸ τῆς συγγραφῆς των.

Ἀποβλέποντες λοιπὸν εἰς τὸν προδιαγραφέντα σκοπὸν, θά
ἦτο βασιικωτάτη παράλειψις, ἐὰν δὲν ἀνεφερόμεθα καὶ εἰς τὴν
ἀφορμὴν τῆς παρουσίας μελέτης ὡς καὶ ὀλοκλήρου τῆς σειρᾶς τῶν
ἐκδόσεων τῶν καταλοίπων του, ἢ ὅποια μέλλει νὰ ἀκολουθήσῃ.

Τὴν ἀφορμὴν ταύτην μοι παρέσχεν πρὸ ἐξαετίας περίπου,
κατ' Αὐγούστον 1965, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ κ. Εὐάγγελος Χ.
Παρασκευαΐδης, τέως Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἀνω-
τάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς Πειραιῶς, ὅστις ἐξ αἰτίας ἐγκωμια-
στικοῦ κινήματος ἡμῶν περὶ τοῦ προσώπου τῆς Ὑπεραγίας
Θεοτόκου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Κοιμήσεως Αὐτῆς, ἔθεσεν εἰς τὴν
διάθεσιν ἡμῶν τὰ κατάλοιπα τοῦ ἀεινήστου θείου του, τὸν ὁποῖον
ἕως τότε ἐγνωρίζομεν μόνον ἐκ τινῶν ἔργων του, μετὰ τὴν ἐπιθυμίαν
ὅπως ταῦτα δημοσιευθοῦν καὶ ἀξιοποιηθοῦν ἐν καιρῷ, ὥστε νὰ
ἰσχυροποιήσῃ τὴν ψυχὰς ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Πολλὰς ὅθεν ὀφείλομεν τὰς πρὸς τοῦτον εὐχαριστίας, τὰς
ὁποίας θερμῶς ἐκφράζομεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης, μετὰ τὴν

πρόσθετον εὐχὴν ὅπως ὁ συγκινητικὸς καὶ μεστὸς δράσεως βίος τοῦ ἀειμνήστου θείου του Θ. Κ. Παρασκευαΐδου, ὁ καὶ ἐνταῦθα ἐξιστορούμενος, ὡς καὶ τὰ διὰ τῆς παρούσης ἀναλυόμενα καὶ ἐν καιρῷ δημοσιευθησόμενα κατάλοιπα ἔργα αὐτοῦ, πλουσίαν ἔχουν τὴν πνευματικὴν καρποφορίαν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὄλων ἡμῶν.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΙΣ

Ὁ Θεολόγος Παρασκευαΐδης, κατὰ κόσμον Ἰωάννης, γόνος πολυμελεστάτης οἰκογενείας ἐγεννήθη ἐν Βουρδουρίῳ τῆς Πισιδίας τῆς περιφερείας Ἰκονίου Μ. Ἀσίας τὸ 1876 κατὰ τὰς κατ' Αὐγούστον μεγάλας ἑορτὰς τῆς Θεοτόκου, ἐξ εὐσεβεστάτων Ὀρθοδόξων τουρκοφώνων πτωχῶν γονέων, τοῦ Κυριάκου καὶ τῆς Παναγιώτας, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀνοίγει «τοὺς κρουνοὺς τῶν εὐσεβῶν συναισθημάτων» του ἐν τῷ προλόγῳ ἐκδοθείσης πραγματείας του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Βασίλισσα τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Βίβλῳ γυναικείου κόσμου» λέγων: «Ἡ κατὰ πάντα ἀειμνηστος, καλοκάγαθος καὶ πολυφίλητος μήτηρ μου, εἰς ἣν ἰδίᾳ μετὰ τὸν ἀειμνηστον καὶ σεβαστὸν πατέρα μου ὀφείλω τὴν εὐσεβῆ μου κλίσιν, καλεῖται Παναγιώτα...».

Τὴν πραγματείαν του «Ἡ ὀμιλία» ἀφιερῶ ἐπίσης ὡς ἐξῆς: «Τῇ εὐσεβῇ μνήμῃ τῶν ἀειμνήστων γονέων μου Κυριάκου καὶ Παναγιώτας τῶν πλεῖστα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ μαρτυρησάντων καὶ παθόντων. Ὁ εὐγνώμων υἱός».

Τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ γράμματα μαθάνει ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ του Πατρίδι, τὸ Βουρδούριον, ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν καταπίεσιν, ἥτις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἐπεδεινώθη ἔτι περισσότερον, ὥστε ἡ ἐκμάθησις ἐκεῖ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων παρὰ τῶν Ἑλληνοπαίδων νὰ θυμίζῃ τὸ περιώνυμον «Κρυφὸ Σχολεῖον».

Αἱ δυσχέρειαι ὅμως αὗται δὲν ἠμπόδισαν τὸν μικρὸν Ἰωάννην, ὅστις κατεφλέγετο ὑπὸ ἀκράτου ζήλου πρὸς μάθησιν, νὰ συνάψῃ τὴν πρῶτην ὀρθὴν καὶ σταθερὰν γνωριμίαν μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς πίστεως τῶν γονέων του καὶ τῆς γλυκειᾶς πατρίδος αὐτῶν, τῆς Ἑλλάδος.

Πάμπτωχος, ἀλλὰ ἀριστος εἰς ἐπίδοσιν καὶ εἰς ἥθος ἀποστέλλεται εἰς Ἀθήνας, ἐν ἔτει 1893 καὶ εἰς ἡλικίαν μόλις 17 ἐτῶν, ἵνα φοιτήσῃ εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν ἀπὸ τῆς 22ας Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους τούτου ὡς ὑπότροφος τοῦ Μικρασιατικοῦ

Συλλόγου «Ανατολή», τοῦ ὁποίου εἶναι γνωστὴ ἡ φιλανθρωπικὴ καὶ ἐθνικὴ δρᾶσις καὶ πρὸς τὸν ὅποσον εὐγνωμόνως ἀφιεροῖ τὸ βιβλίον του «Πρακτικαὶ ὁδηγίαι καὶ ὑποθήκαι διὰ τὸν κήρυκα τοῦ Θεοῦ λόγου» ὡς προστάτου του.

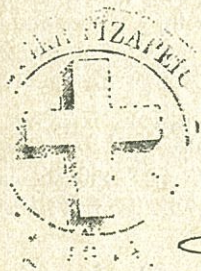
Τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω βιβλίον ἀφιεροῖ καὶ εἰς τὸν Ἰδρυτὴν καὶ Πρόεδρον τοῦ Συλλόγου τούτου Κατὰγγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Μαργαρίτην Εὐαγγελίδην, ὡς καὶ εἰς ἅπαντας τοὺς πολυτίμους συνεργάτας του: «Ἀθ' ὧν», ὡς γράφει, «πλεῖστα εὖ ἔπαθον παρὰ πάντων τούτων».

Ἐν τῇ Ριζαρείᾳ Ἐκκλησιαστικῇ Σχολῇ διετέλεσεν ὑπότροφος τῆς περιουσίας τῶν ἀγαθέλων Ριζαρῶν Μάνθου καὶ Γεωργίου ἐπὶ πενταετίαν (1893-1898) πρωτεύσας καθ' ἅπαντα τὰ ἔτη τῶν σπουδῶν του καὶ διακριθεὶς ἰδιαιτέρως ὡς πρὸς τὸ ἦθος καὶ τὴν αὐστηρότητα καὶ συνέπειαν τοῦ βίου.

Τῇ 9ῃ Ἰανουαρίου 1898 ἡ Διεύθυνσις τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ἐκτιμῶσα τὴν ἐπίδοσιν, τὸ ἦθος καὶ ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ἀπευθύνει τὸ κάτωθι ἔγγραφον:

«Πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' Τάξεως,

Κατὰ τὸ ἄρθρον I τοῦ β' κεφαλαίου τοῦ παραρτήματος τοῦ ἐν ἰσχύϊ Κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς ἡ Διεύθυνσις διορίζει ἐνταξίαν τῆς Ε' Τάξεως τὸν Ἰωάννην Παρασκευαΐδην, ἀναπληρωτὴν δὲ αὐτοῦ, ἐν περιπτώσει ἀπουσίας του, τὸν Παναγιώτην Ἀλεξίου».

Ὁ Διευθυντὴς

+ Παναγιώτης Σακελλαρίου

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ
Θεολόγος

ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ *

ΟΙΚΟΣ 6.

Μ' ἄς δοῦμε λοιπόν, ἀδελφοί,
τί ἔκαμε ὁ Κύριος.
Αὐτὸς ὅταν ἐγεύτηκε
ξύδι καὶ χολή στὸ σταυρὸ
εἶπε: « Ἦρθε τὸ τέλος
γιὰ τὰ παθήματά μου»,
κι ἔγειρε τὸ κεφάλι,
παράδωσε τὴν ψυχή.
Ἦλιος καὶ Φεγγάρι
κι ἀστέρια τ' οὐρανοῦ,
δὲν ἄντεχαν τὴν ντροπή
κι ἐσκέπαζαν τὸ φέγγος.
Βουνὰ καὶ ὄρη
νὰ φύγουν ἐσκέφτηκαν,
τοῦ ναοῦ τὸ τέμπλο
ἐρράγισε κι αὐτὸ στὴ μέση,
ἐνῶ ὁ πρωτόπλαστος
φώναζε ἀπ' τὸ βάθος:
«Θεέ μου, λύτρωσέ με ἀπ' τὸν Ἄδη
μὲ τὴν Ἀνάσταση».

ΟΙΚΟΣ 7.

Ἄλλ' ἦρθε ὁ Χριστός, ἡ ζωή,
νὰ δείξη πὼς ὕπνος εἶναι ὁ θάνατος.
Δέχεται ὁ Ἄδης τὸ Χριστὸ
σὰν τὸν κάθε χωμάτινο.³

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 557 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τε γ .

3. Ἡ ἀντίστοιχη λέξη τοῦ Ρωμανοῦ εἶναι «γηγενής» (αὐτὸ : ποῦ γεννήθηκε ἀπὸ γῆ, ἀπὸ χῶμα). Ἴσως θὰ ταίριαζε περισσότερο ἂν ἔγ. ἀφα «χωματογέννητος».

Καταπίνει σά δόλωμα
τὸν οὐράνιο ἄρτο,
πληγώνεται ἀπ' τ' ἀγκίστρι
τῆς Θεότητος.
Κι ὁ Ἄδης μὲ σπαραχτικὲς
ἀκουγόταν φωνές:
«Στὴν κοιλιὰ μὲ τρυπᾶνε,
ἐκεῖνον ποὺ κατάπια δὲ χωνεύει.
Παράξενη γεύση.
μοῦ ἔδωσε αὐτὸ ποὺ ἔφαγα.
Ὅσους ἔτρωγα πρῶτα
δὲν μ' ἐνόχλησε οὐτ' ἓνας.
Τάχα νὰ ἴναι αὐτὸς
ποὺ ὁ Ἄδὰμ μοῦ προεῖπε,
πῶς «θὰ σὲ μαστιγώσῃ, ὅταν ἔρθῃ
μὲ τὴν Ἀνάστασι»».

ΟΙΚΟΣ 8.

—Νὰ ποὺ τώρα θυμᾶσαι τὰ λόγια μου
ποὺ παλιότερα σοῦ ἔλεγα,
πῶς ὁ δικός μου ὁ βασιλιᾶς
εἶναι πιὸ δυνατὸς ἀπὸ σέ.
Μὰ σὺ πίστεψες ὅτι εἶναι
ὄνειρο τοῦτα τὰ λόγια.
Μ' ὅσα πάθης, θὰ μάθης
τῇ δύναμῃ Ἐκεῖνου.
Κι οὔτε μόνον ἐμέ,
ἀλλὰ καὶ τοὺς μετὰ ἴπο μὲ
καὶ ὄλους τοὺς ἔχασες,
θὰ ρημάξης ἀπ' ὄλους.
Ὁ Χριστός, ποὺ εἶδες
στὸ ξύλο νὰ κρέμεται,
ὁ ἴδιος τώρα θὰ σὲ δέσῃ
καὶ θὰ σ' ἀποκριθῶ χαρούμενος:

«Ποῦ ἡ νίκη σου, ᾿Αδη,
τὸ κράτος σου ποῦ ᾿ναι;
Κατάλυσ' ὁ Θεὸς τὴ δύναμή σου
μὲ τὴν ᾿Ανάσταση».

ΟΙΚΟΣ 9.

— Ὅπως τὸν Ἰωνᾶ σὲ τρεῖς μέρες
τὸ κῆτος τὸν ἔβγαλε,
τώρα κι ἐγὼ θὰ βγάλω τὸ Χριστό
καὶ ὄλους ποῦ εἶναι τοῦ Χριστοῦ.
Καὶ εἶν' αἰτία τὸ γένος
τοῦ ᾿Αδάμ ποῦ τιμωροῦμαι.
Ἔτσι στενάζοντας ὁ ᾿Αδης
ἔφώναζε θρηνηῶντας:
«Μὴν πιστεύοντας αὐτὰ
πρὶν ποῦ μοῦ ᾿λεγε ὁ ᾿Αδάμ,
φώναζα καὶ καυχόμουν
κι ἔλεγα «Κανεῖς δὲ μὲ ὑποτάζει».
Ἄρχοντας σ' ὄλους
κι ἂν ἤμουν πρωτότερα
μ' ἀναμπαίζουσιν καὶ μοῦ λένε:
«Ποῦ ἡ νίκη σου, ᾿Αδη,
τὸ κράτος σου ποῦ ᾿ναι;
Κατάλυσ' ὁ Θεὸς τὴ δύναμή σου
μὲ τὴν ᾿Ανάσταση».

ΟΙΚΟΣ 10.

— Ὑπερήφανη ἡ δύναμή σου, μὰ ὁ Χριστὸς
ἦρθε καὶ τὴν ταπείνωσε.
Ἄν καὶ πῆρε ὅλη μου τὴ μορφή,
ἐσὺ τό ᾿βαλες στὴν τρεχάλα.
Μὲ τίμιο τώρα αἷμα
ἐγὼ ξαγοράστηκα.

Ἐπ' τῆ φθορᾷ μ' ἀπάλλαξε
ὁ χωρὶς φθορά.
Ὅπου κι ἄν γυρίσης,
παντοῦ ἀντικρῦζεις
τοὺς τάφους ἀδειασμένους
καὶ γυμνὸς καὶ ἄχαρος εἶσαι.
Ποῦ τὰ κλειδιά σου
βρίσκονται, δύστυχε;
Ὁ Ἰησοῦς μου κατέβηκε
καὶ σοῦ σύντριψε τὰ πάντα.
Ποῦ ἡ νίκη σου, Ἄδη,
τὸ κράτος σου ποῦ ἔναι;
Κατάλυσ' ὁ Θεὸς τῆ δύναμή σου
μὲ τὴν Ἀνάσταση».

ΟΙΚΟΣ 11.

— Ὑψώθηκα στοὺς οὐρανοὺς
ἀπ' αὐτὸν ποὺ σὲ νίκησε.
Σύνθρονός του εἶμ' ἀπὸ ἔδω καὶ μπρός,
δὲν εἶμαι πιά στίς διαταγές σου.
Ἐπῆρε τὸ δικό μου σῶμα
γιὰ νὰ τὸ ξαναγιώσῃ
καὶ νὰ τὸ κἀνῆ ἀθάνατο
καὶ σύνθρονο.
Θὰ βασιλεύω μ' αὐτόν,
γιατὶ ἀναστήθηκα μ' αὐτόν.
Δὲ θὰ μὲ δυναστεύεις πιά,
ἀλλὰ θὰ εἶμαι κύριός σου.
Τώρα βρίσκεται πάνω
τὸ δικό μου ἐνέχυρο,⁴
κι ἐσὺ κάτω πατιέσαι
ἀπ' αὐτοὺς ποὺ σοῦ φωνάζουν;
«Ποῦ ἡ νίκη σου, Ἄδη,
τὸ κράτος σου ποῦ ἔναι;
Κατάλυσ' ὁ Θεὸς τῆ δύναμή σου
μὲ τὴν Ἀνάσταση».

Μεταφραστής: Π. Α. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

---

4. Ἐννοεῖ τὸ χαρτί τοῦ ἐνέχυρου (βλ. τὴν παραπάνω σημ. 1).

Ἐκκλησία καὶ Κόσμος

«ΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ, Η ΒΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΟΙ»*

Ἡ κατανάλωσι τῶν ναρκωτικῶν, ποὺ καθημερινὰ αὐξάνει σ' ὅλο τὸν κόσμον μὲ ἐπικίνδυνον ρυθμὸν, εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη σήμερον μὲ τοὺς νέους.

Ἐκατοντάδες χιλιάδες νεαρὰ ἄτομα, ἀκόμα καὶ μικρὰ παιδιά, κάνουν χρῆσι τοξικῶν οὐσιῶν καὶ ὀδηγοῦνται μὲ βέβαιη πρόβλεψι πρὸς τὴν διάλυσι τῆς υπάρξεώς τους. Πρὸς τὴν ὀριστικὴν αὐτοκαταστροφὴν.

Ὑπολογίζεται πὼς μόνο στὴ Νέα Ὑόρκη πέθαναν κατὰ τὸ 1969 ἀπὸ κατάχρησι ναρκωτικῶν 224 νέοι, ποὺ εἶχαν ἡλικία κάτω τῶν 20 χρονῶν!

Καὶ σ' ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς τὰ στοιχεῖα εἶναι ἐξίσου τραγικὰ καὶ συγκλονιστικὰ. Ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὑπάρχει καὶ ἡ συνήθεια νὰ συγκεντρώνονται νέοι σὲ σπίτια καὶ νὰ γίνεται ὁμαδικὴ χρῆσι ναρκωτικῶν μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα τῆς ἠθικῆς ἐκλύσεως καὶ τῆς σωματικῆς βλάβης.

Στὴ Γαλλία καὶ στὴν Ἀγγλία, τὰ τελευταῖα χρόνια, ἐγίνε ἀνάγκη νὰ ἰδρυθοῦν εἰδικές κλινικὲς γιὰ νὰ νοσηλεύωνται κάθε χρόνο ἑκατοντάδες νεαρὰ παιδιά, ποὺ ἔκαναν κατάχρησι ναρκωτικῶν ἢ ἔγιναν πιά τοξικομανεῖς.

Εἶναι μία διεθνὴς πληγὴ ἢ τοξικομανία, ποὺ πλήττει ἀνεπανόρθωτα, πολλὰς φορές, νέους ὁργανισμούς, ποὺ κι ἂν δὲν ἀναφέρονται στοὺς ἐπίσημους θανάτους τῶν δελτίων πληροφοριῶν, ἐντούτοις ἔχουν καταστραφεῖ πνευματικὰ καὶ βιολογικὰ. Εἶναι ἀνίκανοι οἱ νέοι αὐτοὶ νὰ ἀναλάβουν τὴν ὑγεία τους καὶ νὰ γίνουν δημιουργικὰ κύτταρα μιᾶς ὀργανωμένης κοινωνίας.

Ἀλλὰ καὶ ἡ διεθνὴς βία, ποὺ στίς μέρες μας ἔχει πρωτοφανῆ γιὰ τὴν ἱστορία ἔξαρσι, θεωρεῖται σὰν προνόμιον καὶ ἀποκλειστικὸ ὄπλον ἀνταρσίας, βαρβαρισμοῦ καὶ καταστροφῆς τῶν νέων!

Ὁ χιππισμὸς σὲ συνδυασμὸν μὲ τὰ ναρκωτικὰ ὀδηγεῖ σὲ πράξεις τυφλῆς καὶ ἀλόγιστης βίας, ποὺ οἱ ἀνατριχιαστικὲς ἐκδηλώ-

* Ραδιοφωνικὸν σχόλιον, μεταδοθὲν τὴν 17-7-1970 εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ἐκκλησία καὶ Κόσμος».

σεις της απασχολούν καθημερινά, έλο και πιό έντονα, τόν διεθνή Τύπο.

Δέν υπάρχει συγκεκριμένο αντικείμενο στις έκδηλώσεις τής βίας! Είναι πολλοί οι ειδικοί σήμερα, που υποστηρίζουν βάσιμα, ότι οι επιθέσεις τών νέων, τὰ ξυράφια, οι πετροπόλεμοι, οι άγριες κραυγές, ή καταστροφή ξένης περιουσίας, ή πυρπόλησι αυτοκινητών, οι επιθέσεις έναντίον άνυπόπτων άτομων είναι δείγματα μιās διαστροφής, γενικώτερης σημασίας! Είναι μία βαθύτερη τάσι έγκληματικότητας, δίχως στόχο και δίχως όρια! Είναι «ή βία για τήν βία».

Μία φοβερή δηλαδή ροπή τών νέων, που μόνο στην 'Αμερική αύξάνει κάθε χρόνο κατά 20% περίπου!

*

Βέβαια, οι περισσότεροι παρασύρονται σ' αυτόν τόν βαρβαρισμό και τόν αναρχισμό. "Η, ακόμα, ύπηρετούν στόχους, που άλλοι τούς έβαλαν με τελείως διαφορετικούς λόγους και κίνητρα!

Τό άποτέλεσμα είναι όμως, ότι ή βία αύξάνει. Τά ήθη και τὰ έθιμα σκληραίνουν διεθνώς. Οι άνθρωποι, σέ πολλές περιοχές τής γής, κλείνονται στον έαυτό τους. Και παντού υποψιάζονται κάποιον σατανά Μάνσον, που διαρκώς είναι έτοιμος νά τούς επιτεθή ή νά τούς δολοφονήση!

*

Βέβαια, ή ευθύνη δέν βαρύνει μόνο τούς νέους. "Αν ήθελε μάλιστα κανείς νά έμβραθύνη στην μεγάλη έξαρσι τής ναρκωμανίας και τής βίας, θά έβλεπε ότι οι μεγαλύτερες γενεές έχουν τό περισσότερο βάρος ιστορικής ευθύνης. 'Η συμμετοχή τους σ' αυτή τήν διεθνή κακουργία και έγκληματικότητα είναι πιό ουσιαστική άπό όσο φαίνεται!

Έντούτοις, αυτό δέν δικαιολογεί καμμία παράληψι σήμερα.

Κατά καιρούς ακούγονται και εξαγγέλλονται σταυροφορίες για τήν αντιμετώπισι τών ναρκωτικών και τής βίας άπό κράτη και ύπευθύνους 'Οργανισμούς. Συχνά, έξ άλλου, δίνονται στη δημοσιότητα στατιστικά στοιχεία, συνεντεύξεις, εξαγγελίες μέτρων και προγραμμάτων.

Στην πραγματικότητα όμως ή βία καλλιεργείται στις συνειδήσεις τών νέων συστηματικά άπό τὰ μαζικά μέσα επικοινωνίας

καὶ ἀπὸ τὸν διεθνῆ ἀναρχισμό. Τὰ ναρκωτικά διαβρώνουν τὴν υγεία ἑκατομμυρίων ὑπάρξεων.

Γι' αὐτὸ ὁ ἀγώνας σήμερα εἶναι χρέος καὶ ἄμεσο ἔργο τῆς Ἱατρικῆς, τῆς Κοινωνιολογίας καὶ τῆς Θρησκείας, ὅπως ὑποστηρίζει καὶ ὁ Ἔννιο Καρέττο, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε! Αὐτὲς πρέπει νὰ δοῦν τὸ ὄλο πρόβλημα κατὰ πρόσωπο. Νὰ ὑπερφαλαγγίσουν δυσκολίες καὶ νὰ δώσουν λύσεις.

Τὰ ναρκωτικά καὶ ἡ βία εἶναι μία μάστιγα, ποὺ τείνει στὴν ἀποσύνθεσι τῶν κοινωνιῶν. Οἱ νέοι ποὺ παρασύρονται ἢ συμπίεζονται ἀπὸ τὸ καταλυτικὸ περιβάλλον ἢ ἀκόμη προσέρχονται μὲ τὴν θέλησί τους, πρέπει νὰ γνωρίσουν καὶ τὴν ἄλλη πλευρά!

Πέρα ἀπὸ τὸν μηδενισμό, τὴν ἀπογοήτευσί τους καὶ, ἴσως τὴν δικαιολογημένη, ἔντονη διαμαρτυρία τους, τὸν δογματισμὸ καὶ τὸν ἀναρχισμό τους, εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθουν καὶ τὴν θετικὴ ὄψι τῆς ζωῆς. Ἡ σωτηρία τῶν κοινωνιῶν καὶ τοῦ κόσμου εἶναι ἀδιανόητη μὲ τὴν βία, τὰ ναρκωτικά καὶ τὸν ἔξαλλο χιπιπισμὸ.

Δὲν μπορεῖς νὰ κατορθώσης κάτι, ὅταν οὔτε ἐσὺ πιστεῦσης σ' αὐτὸ, ἀλλὰ οὔτε καὶ οἱ πράξεις σου σὲ ὀδηγοῦν σὲ θετικὸ ἀποτέλεσμα. Σὲ δρόμους καθαρούς.

Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ Θρησκεία, ἡ πίστι πρέπει νὰ ἐμπνεύσουν τοὺς σημερινούς νέους. Πρέπει νὰ τοὺς ἐφοδιάσουν μὲ ἔρμα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσουν κάποιο περιεχόμενον ζωῆς καὶ κάποια ἀνησυχία μεταφυσική! Χρειαίζεται τοποθέτησι!

Τότε μόνον ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ καμφθοῦν τὰ φαινόμενα τῆς τοξικομανίας, τῆς βίας καὶ τῆς ἀλλοφροσύνης.

Τότε μόνον οἱ νέοι ὅλοι τοῦ κόσμου δὲν θὰ ἀποτελοῦν τὸν κίνδυνον καὶ τὸ φόβον τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ καινούργιου κόσμου, ποὺ καλπάζοντας ἔρχεται.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΙΕΡΕΩΝ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Τ. Α. Κ. Ε.)

Π ρ ό ς

Τὰς Ἱερὰς Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ Μητροπόλεις
καὶ τὰ Τοπικὰ Τ. Α. Κ. Ε. αὐτῶν.

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ TAKE ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 1ης Ἰουλίου 1971 λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζουσι οἱ συνταξιούχοι ἡμῶν καὶ δὴ καὶ οἱ ὑπερήλικες Ἱερεῖς διὰ τὴν εἰσπραξίν τῆς συντάξεώς των, ἕνεκα τῆς ὁποίας εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποβάλλωνται εἰς κόπους καὶ ἔξοδα καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ προκειμένου νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτῆς τῆς ταλαιπωρίας καὶ αὐτοῦς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ τοπικὰ TAKE, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐπιφορτισμένα μὲ τὴν πρόσθετον ἐργασίαν τῆς πληρωμῆς τῶν συντάξεων, ἀπεφάσισεν, ὅπως, ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1972, ἐφαρμόσῃ τὸ σύστημα τῶν ἐπιταγῶν, ὡς συμβαίνει μὲ τοὺς συνταξιούχους τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν ἄλλων ἀσφαλιστικῶν Ὄργανισμῶν.

Πρὸς τοῦτο ἤλθομεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ἣ ὁποία ἐδέχθη, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν δι' ἐπιταγῶν αὐτῆς ἀποστολὴν τῆς συντάξεως ἐκάστου εἰς τὸν τόπον διαμονῆς του.

Τὴν τοιαύτην Τραπεζικὴν ἐπιταγὴν, ὡς μᾶς ἐγνώρισε, θὰ δύναται νὰ προσκομίζῃ ὁ συνταξιούχος εἰς οἰονδήποτε ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ νὰ εἰσπράττῃ τὸ ποσὸν τῆς συντάξεως ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπιβαρύνσεως. Διότι μὲ τὰ ἔξοδα ἀποστολῆς τῆς συντάξεως ἐκάστου θὰ βαρύνεται τὸ TAKE καὶ οὐχὶ ὁ συνταξιούχος. Ὁ συνταξιούχος θὰ εἰσπράττῃ τὴν σύνταξίν του πλήρη, μείον τὰς κρατήσεις ὑπὲρ τοῦ Κλάδου Ἀσθενείας, τοῦ χαρτοσήμου, Φ.Μ.Υ. καὶ τῶν δόσεων δανειῶν του.

Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν τις ἀδυνατεῖ νὰ μεταβαίνη κατὰ μῆνα εἰς τὸν τόπον ὅπου ὑπάρχει ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, δύναται νὰ μεταβαίνη ἀνὰ τρίμηνον ἢ καὶ τετράμηνον, οὐχὶ ὅμως πέραν τοῦ ἑξαμήνου, διὰ τὴν εἰσπραξίν ὅλων τῶν ἐπιταγῶν ἢ νὰ

είσπραττη ταύτην καὶ παρὰ τῶν Ταχυδρομικῶν Γραφείων ἢ τῶν ταχυδρομικῶν διανομέων, ὁπότε θὰ ἐπιβαρύνεται, συμφώνως πρὸς σχετικὸν ἔγγραφον τῆς Τραπεζῆς, μὲ δρχ. πέντε (5) ὅταν ἡ ἐπιταγὴ ἐξοφλῆται ἐν τῷ Ταχυδρομικῷ Γραφείῳ καὶ μὲ δραχμ. ἕξ (6) ὅταν αὐτὴ ἐξοφλεῖται κατ' οἶκον διὰ τοῦ ταχυδρομικοῦ διανομέως. Τοῦτο ὅμως θὰ πρέπει νὰ δηλωθῇ ἐκ τῶν προτέρων.

Πάντως, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὡς ἄνω συστήματος δέον, ὅπως ὑποβληθοῦν ὑπὸ πάντων τῶν συνταξιούχων ὠρισμένα στοιχεῖα, ἀνυπερθέτως μέχρι τῆς 30 ἡς Σεπτεμβρίου τρέχοντος ἔτους.

Τὰ στοιχεῖα ταῦτα εἶναι: α) Τὸ ὀνοματεπώνυμον ἐκάστου συνταξιούχου. β) Ὁ ἀριθμὸς τῆς ἀστυνομικῆς ταυτότητος αὐτοῦ. γ) Τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ τυχόν πληρεξουσίου ἢ Ἐπιτρόπου καὶ δ) Ἡ ἀκριβὴς διεύθυνσις τῆς κατοικίας ἐκάστου, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἀποστέλλεται ἡ σύνταξις.

Πάντα τὰ στοιχεῖα ταῦτα θὰ περιληφθοῦν εἰς τὰς συναποστέλλομένας ὑπευθύνους δηλώσεις. Εἰς τὰς δηλώσεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὀνομαστικά, διότι τὸ ὀνοματεπώνυμον ἐκάστου ἔχει γραφῆ ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας πρὸς διευκόλυνσιν ὑμῶν τε καὶ τῆς Τραπεζῆς, ἢ ὁποῖα ἐζήτησε ὅπως ὅλα τὰ στοιχεῖα εἶναι εὐανάγνωστα, θὰ περιληφθοῦν: α) Ὁ ἀριθμὸς τῆς ἀστυνομικῆς ταυτότητος εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς δηλώσεως καὶ εἰς ἕκαστον τετραγωνίδιον χωριστὰ ὁ ἀριθμὸς, ἡ ἡμερομηνία ἐκδόσεως αὐτῆς καὶ τὸ Ἀστυνομικὸν Τμῆμα, ὅπερ ἐξέδωσε ταύτην.

Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ὑπάρχουν καὶ συντρέχοντα μέλη (πρεσβυτέρα μετὰ τέκνων, ἢ ἀδελφαί) θὰ σημειωθοῦν οἱ ἀριθμοὶ τῆς ταυτότητος ὅλων τῶν μελῶν (τῶν ἐνηλίκων), διότι ἅπαντες θὰ προσέρχωνται εἰς τὴν Τράπεζαν διὰ τὴν εἰσπραξίν τῆς συντάξεώς των. Ἐὰν πάλιν τὴν σύνταξιν ἑνὸς εἰσπράττη πληρεξουσίου, θὰ σημειωθῇ ὁ ἀριθμὸς τῆς ἀστυνομικῆς ταυτότητος αὐτοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ συνταξιούχου.

β) Εἰς τὴν τρίτην ὀριζόντιον στήλην τῆς δηλώσεως, ἔνθα ἀναγράφεται τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ πληρεξουσίου, θὰ ἀναγραφῆ τὸ ὀνοματεπώνυμον αὐτοῦ, ἐὰν ὑπάρχη, εὐκρινῶς, καὶ

γ) Εἰς τὴν στήλην τῆς Δ/σεως, θὰ ἀναγραφῆ ἡ ἀκριβὴς διεύθυνσις τοῦ παραλήπτου τῆς ἐπιταγῆς (πόλις ἢ χωρίον, ὁδὸς ἀριθμὸς κ.λ.π.).

Ἐὰν ὁμως τὴν σύνταξιν εἰσπράττη πληρεξούσιος, θὰ ἀναγραφῇ ἡ διεύθυνσις αὐτοῦ.

Ὀἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς δηλώσεως θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὄχι μόνον ἀκριβῆ καὶ εὐκρινῆ εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν σφάλματα ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἐπιταγῶν.

Ἄπασαι αἱ δηλώσεις αὗται ὑπογεγραμμεναὶ ὑπὸ τῶν δικαιοῦχων θὰ ἀποσταλοῦν ἡμῖν τὸ βραδύτερον μέχρι τῆς 30/9/1971.

Ἐχομεν τὴν γνώμην, ὅτι, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐκ τῶν συνταξιούχων μας δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ συμπληρώσουν ταύτας, θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ συμπληρωθοῦν ὑφ' ὑμῶν κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς συντάξεως ἐκάστου καὶ ἀφοῦ εἰδοποιηθοῦν προηγουμένως νὰ προσέλθουν ἐγκαίρως ἐφοδιασμένοι μὲ τὰς ἀστυνομικὰς των ταυτότητας.

Θὰ παρακαλοῦσαμεν ἰδιαίτερος, ὅπως μᾶς βοηθήσητε ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ, διότι ἡ ἐπιτυχία τοῦ νέου τούτου συστήματος τῆς πληρωμῆς τῶν συντάξεων δι' ἐπιταγῶν στηρίζεται κυρίως εἰς τὰ ἀκριβῆ καὶ πλήρη στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς ἀποστείλουν οἱ συνταξιῶχοι.

Ἐπίσης, θὰ πρέπει νὰ καταστῇ γνωστὸν εἰς πάντας, ὅτι ἐάν τις δὲν ὑποβάλῃ τὰ ὡς ἀνωτέρω στοιχεῖα μέχρι τῆς 30/9/1971 δὲν θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ καταβολὴ τῆς συντάξεώς του ἀπὸ 1/1/1972 μέχρις ὅτου περιληφθῇ εἰς τὰς νέας καταστάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποσταλοῦν εἰς τὴν Τράπεζαν μετὰ τὴν 1/1/1972. Ὁμοίως, καὶ πᾶσα μεταβολὴ τῆς διευθύνσεώς των ἢ τῆς καταστάσεώς των (γάμος, θάνατος κ.λπ.) θὰ πρέπει νὰ τὴν γνωρίζουν ἡμῖν ἐγκαίρως.

Τέλος, διὰ τὰς περιπτώσεις τῶν πληρεξουσίων σημειοῦμεν ὅτι μαζὶ μὲ τὰς ὑπευθύνους δηλώσεις θὰ πρέπει νὰ ἀποσταλοῦν ἡμῖν καὶ τὰ πληρεξούσια αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἐξοφλήσεως τῶν ἐπιταγῶν θὰ ἐνημερώσωμεν ὑμᾶς πρὸ τῆς ἀποστολῆς των, ὥστε νὰ λάβουν γνῶσιν οἱ συνταξιῶχοι μας.

Μετὰ σεβασμοῦ.

Ὁ Διευθὼν Σὺμβουλος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΑΡΡΑΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

225. Πρὸ τῆς ὀπισθαμβώου ἐυχῆς μερικὰ λειτουργικὰ βιβλία ἔχουν «Δέσποτα ἄγιε, εὐλόγησον» καὶ μερικοὶ ἱερεῖς εὐλογοῦν κατὰ τὸ «..εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου». Εἶναι τοῦτο ὀρθόν; (Ἐρώτησις Πανος. Π.Μ.)

Τὸ ἀπὸ τὴν ἀπολυτικὴ παρακάλουσι «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» ἀρχόμενον τελευταῖο μέρος τῆς λειτουργίας μας ἔχει ὑποστῆ πολλὰ μετατροπὰς μέχρι σήμερα. Δὲν θὰ ἀναλύσωμε τὴν μακρὰ ἱστορία τῆς ἐξελιξέως του, ἀλλὰ δύο λόγια εἶναι ἀπαραίτητα γιὰ νὰ κατανοήσωμε ἀκριβῶς τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν.

Ἀρχικῶς ἡ θεία λειτουργία, ὅπως καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ἀκολουθίαι, τελείωναν μὲ μία προτροπὴ τοῦ διακόνου, ποὺ ἦταν, τρόπον τινά, τὸ σύνθημα ἀποχωρήσεως τῶν πιστῶν, τῆς λήξεως τῆς συνάξεως ἢ, μὲ τὸν Ἐκκλησιαστικὸ ὄρο, «τῆς ἀπολύσεως». Στὶς βυζαντινὰς ἀκολουθίαις, τὴν θείαν λειτουργίαν, τὸν ἀσματικὸ ὄρθρο, ἐσπερινὸ κλπ. ἡ ἀπόλυσις ἐγένετο μὲ τὸ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» (ἢ «προέλθετε»), εἰς τὴν Ἀλεξανδρινὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Μάρκου «Πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ», εἰς τὴν Ἱεροσολυμιτικὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου «Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ πορευθῶμεν» ἢ «Ἀπολύεσθε ἐν εἰρήνῃ» κλπ. Σὲ μεταγενεστέρῃ ἐποχῇ τὸ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν τὸ ἔλεγε ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς καὶ ἴσως συνώδευε τὴ φράσιν καὶ μὲ εὐλογία διὰ τῆς χειρὸς ἐπὶ τῇ λήξει τῆς λειτουργίας, ὅπως καὶ μέχρι σήμερα γίνεται ἀπὸ μερικοὺς. Σὲ ἀρκετὰ παλαιὰ ἐποχῇ, πάντως πρὸ τοῦ Η' αἰῶνος, ἐθεώρησαν ἀνεπαρκῆ αὐτὸν τὸν τρόπο τῆς ἀπολύσεως καὶ προσέθεσαν μιὰ ἀπολυτικὴ εὐχὴ, ποὺ ἐλέγετο στὸ μέσον τοῦ λαοῦ, ὀπισθεν τοῦ ἄμβωνος, ποὺ εὐρίσκετο στὸ μέσον τοῦ ναοῦ. Αὕτῃ εἶναι ἡ «ὀπισθάμβωνος» εὐχὴ, ποὺ ἀπὸ τὸν Συμεῶν Θεσσαλονίκης χαρακτηρίζεται ὡς «εὐχὴ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ». Ὅτι αὕτῃ ὄχι μόνον ἀνεκεφαλαίωσε τὰ βασικώτερα αἰτήματα, ἀλλὰ εἶχε καὶ χαρακτῆρα εὐλογίας, φαίνεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ παράλληλο τῶν ἄλλων ἀκολουθιῶν ποὺ κατεκλείοντο μὲ εὐχὴ εὐλογίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῆς ἰδίας τῆς εὐχῆς. Ἡ φράσις «σῶσον τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου» τῆς κοινῆς ὀπισθαμβώου ἐυχῆς καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις εἰς τὴν λατρεία

μας, χρησιμοποιειῖται ὡς φράσις εὐλογίας. Στὸ "Ἅγιον "Όρος οἱ ἱερεῖς, καθὼς καὶ οἱ παλαιότεροι ἱερεῖς τῶν ἐνοριῶν, εὐλογοῦν στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸν λαό. Ἀκριβῶς δὲ ἡ εὐλογία αὐτὴ προκαλεῖται, ὅπως σὲ ἄλλες παράλληλες περιπτώσεις τῆς θείας μας λατρείας, ἀπὸ τὴν προτροπὴ τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν ἱερέα («Πάτερ (ἢ «Δέσποτα») ἄγιε, εὐλόγησον») ἢ ἀπλῶς «Εὐλόγησον», πού ὑπάρχει καὶ σὲ ἀρκετὰ ἐντυπα λειτουργικὰ βιβλία. Ἔχω τὴν γνώμη, ὅτι ἡ εὐλογία αὐτὴ πού δίδεται κατὰ τὴν ὀπισθάμβωνο, δὲν προεκλήθη οὔτε ἀπὸ παρεξήγησι, ὅπως στὴν εὐχὴ τῆς λιτῆς ἢ τοῦ ὄρθρου, γιὰ τὴν ὁποία κάμαμε λόγο στὴν ὑπ' ἀριθμ. 201 ἀπάντησι, οὔτε πολὺ ὀλιγώτερο, ἀπὸ νεωτεριστικῆ τάσι, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἀποτελεῖ ἐπιβίωσι μιᾶς παλαιοτάτης πράξεως, πού ἔχει τὴν ἀρχὴ της στὴν ἐποχὴ, πού ἡ ὀπισθάμβωνος ἦτο ἡ ἀπολυτικὴ εὐχὴ λειτουργίας. Ἴσως καὶ ἡ εὐλογία στὸ «Σῶσον ὁ Θεὸς τὸν λαόν σου...» τοῦ ὄρθρου προῆλθε ἀπὸ ἐπίδρασι τῆς εὐλογίας, πού ἐδίδετο κατὰ τὴν ἀντίστοιχο φράσι τῆς ὀπισθαμβώνου. Οἱ ἀπολυτικὲς εὐχὲς πού ἔχομε στὶς ἀκολουθίες μας, εἶναι πάντοτε εὐχὲς κεφαλοκλισίας. Γιὰ τὴν ὀπισθάμβωνο δὲν ἔχομε τέτοια ἔνδειξι. Οὔτε εἰσάγεται μὲ τὸ «Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν», οὔτε καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν διαφόρων ὀπισθαμβῶνων ὁμιλεῖ γιὰ κλίσι κεφαλῆς ἢ αὐχένος. Πάντως, μία σχετικὴ ἔνδειξι μᾶς δίδει ἡ λειτουργικὴ παράδοσις: Ὁ διάκονος, κατὰ τὴν Διάταξι τοῦ Φιλοθέου καὶ κατὰ πολλὰ χειρόγραφα, ἴστατο κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς εὐχῆς («ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν») καὶ εἶχε «τὴν κεφαλὴν ὑποκεκλιμένην» («μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς εὐχῆς»). Τὸ ἴδιο καὶ ὁ ἱερεὺς κατὰ τὸν κώδικα Ἀθηνῶν 764 ἔλεγε τὴν εὐχὴ («κεκλικῶς μικρὸν τὸν αὐχένα»).

Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνο εὐχὴ ὁ ἱερεὺς δὲν ἐπέστρεφε στὸ βῆμα, ἀλλὰ διένεμε τὸ ἀντίδωρο, ἐνῶ ἐψάλλετο τὸ «εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...» καὶ ὁ «κοινωνικὸς» ψαλμὸς (33ος «Εὐλόγησω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ...») ἐκ μεταθέσεως ἀπὸ τὸ κοινωνικόν. Αὐτὸ μαρτυρεῖται ἀπὸ πολλοὺς κώδικας, τὸν Νικόλαο Καβάσιλα («Ἐρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας, κεφ. 53) καὶ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης (Διάλογος... κεφ. 99). Ἡ κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου ψαλμῶδια (σήμερα ἀνάγνωσις) τοῦ 33ου ψαλμοῦ διετηρήθη στὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων, ἢ δὲ παραμονῇ τοῦ ἱερέως στὸ μέσον τοῦ ναοῦ, ὅπου κάμνει τὴν ἀπόλυσι καὶ διανέμει τὸ ἀντίδωρο, ἔχει διατηρηθῆ στὴν σημερινὴ πράξι τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

Βαθμηδὸν ὅμως ἀτόνισε ὁ ἀπολυτικὸς χαρακτήρ τῆς ὀπισθαμβώνου εὐχῆς καὶ παρέστη ἀνάγκη νὰ προστεθῆ νέα ἀπολυτικῆ.

εὐλογία. Ὡς τέτοια προσετέθη κατ' ἀρχὰς τὸ «Εὐλογία Κυρίου...», ὕστερα ἢ ἀπόλυσις «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...». Ἡ διὰ τῆς χειρὸς εὐλογία μετεφέρθη σ' αὐτά, πρῶτα στὸ «Εὐλογία Κυρίου...» καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγή τοῦ «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...» καὶ κατ' αὐτό, γι' αὐτὸ καὶ εἰσάγεται μὲ τὴν παρακείμεσι «Δέσποτα ἄγιε, εὐλόγησον». Καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγή των ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου ἔμεινε μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνο καὶ τὴν ψαλμωδία τοῦ 33ου ψαλμοῦ. Ὑστερα μετετέθη μετὰ τὸ «Εὐλογία Κυρίου...» καὶ πρὸ τοῦ «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...». Μετὰ τὴν ὀπισθάμβωνο ἔμεινε μόνον ὁ στίχος «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου...» ὁ 33ος ψαλμὸς μετεφέρθη καὶ αὐτὸς μετὰ τὸ «Εὐλογία Κυρίου...» καὶ πρὸ τοῦ «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...». Τέλος, ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου μετεφέρθη μετὰ τὸ «Χριστὸς ὁ ἀληθινός...» μαζὶ μὲ τὸν 33ο ψαλμό, ὅπως γίνεται σήμερον στὰ μοναστήρια καὶ κατὰ τὴν Προηγιασμένη. Ὅταν εἰσήχθη ὁ ἐπισφραγιστικὸς στίχος «Δι' εὐχῶν...», πρῶτα στὰ μοναστήρια καὶ ἀργότερα στὶς ἐνορίες, ἐλέγετο μετὰ τὴν διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου καὶ τὴν ψαλμωδία-ἀνάγνωσι τοῦ 33ου ψαλμοῦ, ὅπως στὴν Προηγιασμένη καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος, ἐνῶ στὶς ἐνορίες ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου μετετέθη μετὰ τὸ «Δι' εὐχῶν...» καὶ παρελείφθη ὁ 33ος ψαλμὸς. Τελικὰ προσετέθη καὶ νέα ἀπόλυσις, ἀλλ' αὐτὴ τὴν κάμνει κατ' ἴδιαν ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν ἀποχώρησι τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἀποβολὴ τῶν ἀμφίων του.

Αὕτη, στὶς γενικὲς τῆς γραμμῆς, εἶναι ἡ ἐξέλιξις τοῦ τελευταίου μέρους τῆς λειτουργίας μας. Μὲ ὅλα αὐτὰ ἔγινε, νομίζω, σαφές, πῶς ἀπὸ τὸ «Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» φθάσαμε στὴν ἀνεπτυγμένη μορφή ἀπολύσεως, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ στρώματα ἀπολυτικῶν πράξεων καὶ εὐχῶν ποὺ προσετέθησαν βαθμιαίως. Ἡ ἐξέλιξις ὠδήγησε στὴν μετατόπισι τῆς διὰ τῆς χειρὸς εὐλογίας ἀπὸ τὶς ἀρχαῖες ἀπολυτικὲς εὐχὲς στὶς νεώτερες. Καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ τελικὰ ὀδηγεῖται τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ ἔμειναν καὶ τὰ ἴχνη τῶν ἀρχαίων ἀπολυτικῶν διὰ τῆς χειρὸς εὐλογιῶν ὄχι μόνον στὰ χειρόγραφα, ἀλλὰ καὶ στὴν συντηρικωτέρα πρᾶξι τῶν Μονῶν καὶ τῶν παλαιῶν ἱερέων μας. Ἡ εὐλογία κατὰ τὴν ὀπισθάμβωνο εὐχὴ καὶ τὸ «Δέσποτα ἄγιε, εὐλόγησον», ποὺ προτάσσεται, εἶναι ἀναμφιβόλως ἓνα τέτοιο λείψανο.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Φ Ι Λ Ο Ι Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Υ

Εἴμαστε οἱ φίλοι τοῦ Χριστοῦ. Ποιοί; Ὅσοι τὸν πιστεύουμε σὰν Θεὸ καὶ Σωτῆρα μας καὶ ἀγωνιζόμεστε νὰ κρατηθοῦμε στὰ ζωηφόρα ἴχνη τοῦ βίου του καὶ τῆς διδαχῆς του. Ὅσοι, κατὰ προαίρεση καὶ μὲ ἔργα, ἔχουμε μερίδα στὴν πολύτιμη ιδιότητα τοῦ χριστιανοῦ.

Τι σημαίνει φίλος; Δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνας ἀκόλουθος, ἕνας ὁπαδός. Εἶναι αὐτὸς ποὺ βρίσκεται πολὺ κοντά, στὸν στενώτερο κύκλο τῆς οικειότητος μὲ τὸν Χριστό, ἕνας ἀγαπημένος τοῦ Χριστοῦ. Ἐνας ποὺ ἀκούει χωρὶς νὰ παραξενεύεται τῇ διαβεβαίωση τοῦ Κυρίου: « Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε ».

Ὁ φίλος τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνα ἀντικείμενο τῆς θείας ἀγάπης καὶ προτιμήσεως. Εἶναι καὶ αὐτὸς ποὺ ἀνταποκρίνεται ἐνεργητικὰ στῇ θείᾳ ἀγάπῃ, αὐτὸς ποὺ ἔχει σχέσι ἀμοιβαίας ἀγάπης μὲ τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος στὸν ὁποῖον ἀρμόζουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἦῃ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ».

Γιατὶ εἶναι πάντα ἔτοιμος καὶ τῇ ζωῇ του νὰ προσφέρῃ γιὰ χάρη τοῦ Ἰησοῦ. Μιὰ ψυχὴ πάντα εὐζωνη στῇ θυσίᾳ μὲ ὀλοσχερῇ ἐγκατάλειψη στὸ θεῖο θέλημα.

Οἱ ἐχθροὶ του κατηγοροῦσαν τὸν Χριστὸ ὅτι ἦταν «τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν». Ἄλλὰ ἡ κατηγορία αὕτη εἶναι δόξα τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ, μὲ τὴ μετάνοια ποὺ τοὺς ἐμπνέει, τοὺς κάνει φίλους του. Ἔτσι, «τὸν τελωνὴ παίρνει καὶ τὸν κάνει εὐαγγελιστὴ. Τὸν ἀλιεῖα προσλαμβάνεται καὶ τὸν ἀναδεικνύει θεολόγο... Τοὺς πτωχοὺς πλουτίζει, τοὺς ἀδυνάτους ἰσχυροποιεῖ, τοὺς ἀπαιδεύτους σοφίζει», κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειο.

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΣΥΝΤΡΙΒΗ

Ὁ ψαλμικὸς στίχος « Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κόπον μου καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου » ἐκφράζει καίρια τὴν ἀληθινὴ συντριβὴ τῆς μετανοημένης ψυχῆς. Στὴν ἐπίκληση αὐτῇ, βλέπουμε μιὰ βαθειὰ συναίσθηση τῆς ἁμαρτίας καὶ μιὰ σωστὴ συσχέτιση ἀφ' ἑνὸς μὲ τις θλίψεις, ποὺ ἡ ἁμαρτία προ-

καλεῖ καὶ ἄφ' ἑτέρου μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀφέσεως ἐκ μέ-
ρους τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ τὸν ψαλμωδὸ, ἡ ἀμαρτωλὴ ζωὴ συνυφαίνεται μὲ τα-
πεινώση καὶ κόπο. Ἡ ταπεινώση εἶναι ἐσωτερικὴ καὶ ἐξω-
τερικὴ, ἀπλωμένη σὲ μεγάλη κλίμακα ἐννοιῶν. Μὲ τὴν ἀμαρτία
καὶ τὰ ἐπίχειρά της, νοιώθει κανεὶς τὴ μηδαμινότητά του καὶ
τὴν ψυχικὴ του ποταπότητα. Ταπεινώνεται ἐσωτερικά. Αὐτὸ
δὲν πρέπει νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὴν ἀπόγνωση — στὸ τελευταῖο
καὶ πιὸ δυνατὸ μέσο, κατὰ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο, ποῦ χρησι-
μοποιεῖ ὁ πατέρας τοῦ ψεύδους, ὁ ἀνθρωποκτόνος διάβολος γιὰ
τὴν ἀπώλειά μας — ἀλλὰ στὴν ἀνάνηψη, στὸν σφοδρὸ πόθο
ἐπανευρέσεως τοῦ Θεοῦ. Ταπεινώνεται ὅμως καὶ ἐξωτερικά.
Γιατὶ ὁ ἄσωτος βίος κάνει νὰ βροῦν τὸν ἀνθρώπο καὶ ἐξωτερι-
κὲς ταπεινώσεις. Εἶναι ἓνας βίος ντροπῆς ἀπὸ κοινωνικὴ ἄπο-
ψη.

Ἄλλὰ, κοντὰ στὴν ταπεινώση, ὑπάρχει καὶ ὁ κόπος. Ἡ
ἀποξενωμένη ἀπὸ τὸν Θεὸ ψυχὴ περνᾷ μέρες γεμάτες ἄγχος καὶ
ταλαιπωρία παντοδαπῇ. Εἶναι μιὰ τάλαινα ψυχὴ, ποῦ ἀγωνιᾷ
καὶ παιδεύεται, ποῦ βρίσκεται σὲ κόπο, δηλαδὴ σὲ συνθηκὲς
ταλανισμοῦ καταθλιπτικῆς, «πεφορτισμένη» μὲ ἐνοχί καὶ τύ-
ψεις. Ἄγκομαχεῖ καὶ λαχανιάζει κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν τύψεων
καὶ τῶν συνεπειῶν τῆς ἀμαρτίας, ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν.

Αὐτὴ λοιπὸν τὴν ἀνυπόφορη κατάσταση προβάλλει ὁ με-
τανοημένος ἀνθρώπος στὸν φιλεῦσπλαχνο Κύριο, ἐπικαλού-
μενος τὸ ἔλεός του. Δὲν τοῦ ζητεῖ τίποτε ἄλλο αὐτὴ ἢ «συντετριμ-
μένη καρδιά» παρὰ νὰ τῆς σηκώσῃ καὶ νὰ παραμερίσῃ τὸ φορ-
τίο τῆς ἐνοχίης, νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ ὅλες τὶς ἀμαρτίες της
μὲ τὴν ἄφεση καὶ μὲ τὴν ἐνίσχυση γιὰ τὴν ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα ζωὴ,
μιὰ ζωὴ ἁγιασμένη.

Ἄλλὰ πρὶν ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπίκληση, ὑπάρχει ἤδη, μέσα στὴν
Καινὴ Διαθήκη ἢ πρόσκληση τῆς θείας ἀγάπης, ποῦ ἀντι-
στοιχεῖ ἀκριβῶς στὸν ἀνθρώπινο πόθο. Λέγει ὁ Χριστὸς πρὸς
ὅλους μας: «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτι-
σμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Εἶναι ἕτοιμος νὰ ἄρῃ τὸ φορ-
τίο τῆς συνειδήσεώς μας, τὴν ταλαιπωρία τῆς ἄσωτης ζωῆς
μας, δίνοντάς μας τὴν ἄφεση, ποῦ εἶναι μιὰ «ἀνάπαυση», μιὰ
ιδανικὴ ἀνακούφιση. Ὁλος σπλάχνα οἰκτιρμῶν, θέλει νὰ μᾶς
ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀμαρτία καὶ τὰ ἐπίχειρά της, νὰ μᾶς ἐλαφρώσῃ
τὴν ψυχὴ, νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν τόσο ποθητὴ ἄφεση.

ΤΑ ΔΥΟ ΕΙΔΗ ΑΜΑΡΤΩΛΩΝ

Ἡ ἁμαρτία εἶναι ἓνα γεγονός στήν ἀνθρώπινη ζωή. Κανείς δὲν βρίσκεται ἔξω τῆς. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ Γραφή, λέγοντας ὅτι καὶ μιᾶς ἡμέρας ἂν εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἁμαρτία δὲν τοῦ ἀπολείπει. Τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ πείρα τοῦ καθενὸς μας. Παραβαίνουμε τὸ θεῖο θέλημα συχνά, ἄλλοτε μὲ σοβαρὲς καὶ ἄλλοτε μὲ μικρότερες ἁμαρτίες. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ χριστιανοῦ παρομοιάζεται μὲ ἀγῶνα ἀκοίμητο, μὲ διηνεκὴ προσπάθεια πρὸς συγκράτηση στὸ θεῖο θέλημα καὶ πρὸς ἀποφυγὴ τοῦ θελήματος τοῦ διαβόλου. Αὐτὸ ὅμως δὲν συμβαίνει μὲ ὅλους τοὺς λεγομένους χριστιανούς. Γιατὶ ὑπάρχουν καὶ ψυχὲς ποὺ δὲν ἔχουν συναίσθηση τοῦ καταντήματός τους, ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴν τελειοποίησή τους, ὅπως τὴν προστάζει καὶ τὴν ἐμπνέει τὸ Εὐαγγέλιο.

Ἔτσι, μποροῦμε νὰ χωρίσουμε τοὺς ἁμαρτωλοὺς σὲ δύο κατηγορίες. Σ' ἐκείνους ποὺ στενάξουν κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τῶν παθῶν καὶ προσπαθοῦν νὰ ἐλευθερωθοῦν. Καὶ σ' ἐκείνους ποὺ βρίσκουν τὴν ἁμαρτωλότητά τους σὰν κάτι τὸ ὀλότελα φυσικὸ καὶ ἐπιχαίρουν μάλιστα γιὰ τὸ εἶδος ζωῆς ποὺ κάνουν.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τέχνη καὶ Ἠθικαὶ ἀξίαι. — **Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου**, Πίστις καὶ ἔργα. — **Αἰδεσ. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά, Ἡ ἐνότης ὡς οὐσιῶδες γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας. — **Ἱερ. Γεωργίου Θεοδωράκη**, Ἡ τελετὴ θεμελιώσεως τοῦ «Νεανικοῦ Κέντρου» Ἱ. Ν. Ἁγίου Νικολάου Χαλανδρίου. — **Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Κακουλίδη**, Χριστιανικὴ Ὁρησκεία καὶ δεισιδαιμονία. — **Χρυσοστόμου Νεαμονιτάκη**, Τὸ Προσόν... — **Παναγιώτου Σακελλαρίου**, Ἀρχιμ. Θεολόγος Κ. Παρασκευαΐδης δ. Θ. (1876-1938). Ὁ ἀπ' ἄμβωνος διδάσκαλος καὶ ἐπιστήμων. — **Π. Α. Σινοπούλου**, Ρωμανὸς ὁ Μελωδός. — **Δημήτρη Φερούση**, Ἐκκλησία καὶ Κόσμος, «Τὰ ναρκωτικά, ἡ βία καὶ οἱ νέοι». — **Γεωργίου Α. Καρρά**, Θέματα συντάξεως Ἱερῶν. — **Φ.** Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Φίλοι Χριστοῦ. Ἡ ἀληθινὴ συντριβή. Τὰ δύο εἶδη ἁμαρτωλῶν.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασίου 1, Ἀθῆναι 140.